

ים

גליונות החבל הימי לישראל

אחת
להדש

חוברת ג' (ק')

שנה חשיעית
סבת תשי"ד דצמבר 1953

כתובת המערכת:
חבל ים לישראל, תל-אביב
סל. 62437 ת.ד. 1917

שיוט הערים העשירי של הפועל-
הסירות מוכנות להפלגה מנמל קישון

ארצות הברית—מעצמה ימית

אין לך אזור בו בולט גידול כוחן של ארה"ב כמעצמה עולמית יותר מאשר באזור הים התיכון. הידיעות המגיעות תכופות מספרד, מארוקו, לוב, מאלטה, יוון ותורכיה מעידות בעליל, כי ממטלת אייזנהאור ממשיכה בהגשמת התכנית שעובדה ע"י הנשיא הקודם — להפעיל את כוחן של ארה"ב בים התיכון בצורה קבועה, מהפכה אסטרטגית זו התחוללה תוך זמן קצר לערך. עוד לפני זמן לא רב ראו האמריקאים את הים התיכון כים "סגור" גידה, שיש בו ענין רק לאדמיראליות הבריטית, אך לא לארה"ב.

הנחיתות בצפון-אפריקה לפני 11 שנה הביאו את הצי האמריקאי לים-התיכון. האמריקאים באו בחברת הבריטים, אך הם לא שיערו אז, כי הצי שלהם ישר בים זה. הם התענינו רק בחוף האטלנטי של אירופה. רק לאחר שכוחות ססט"ר קנו להם שביתה באירופה המרכזית, עמדו האמריקאים על חשיבותו האסטרטגית של ים זה. כיום תופס ים זה מקום חשוב באסטרטגיה העולמית של ארה"ב — כאגף נוח לגישה אל "חצי-האי" האירופי. לאורך אגף דרומי זה של אירופה משוטט עתה באינ-מפריע הצי האמריקאי השישי.

הדיפלומאטיה הסובייטית היא שחוללה תמורה זו העתידה להשיג פיע על עתידות אירופה. צפון-אפריקה והלואנט. הכוח האמריקאי, שנטה להסתלק מאיזור אירופה עם תום המלחמה, התחיל חוזר לאיזור זה בהשפעת האיבה מצד הרוסים, שהמריצה את האמריקאים ב-1946—1947 לשנות בקצב קדחתני את תכניותיהם האסטרטגיות. המנוח גיימס פורסטול, שהיה אז מזכיר לענייני הצי, הצליח להעמיד על בסיס-קבע את כוחן הימי של ארה"ב בים התיכון. שיטות האספקה לצי הפעיל באזורים מרוחקים, שפותחו בתקופת המלחמה נגד יפאן באוקיינוס השקט, מאפשרות לאמריקאים להחזיק כיום בים התיכון צי שאינו תלוי במידה רבה באספקה מבטיסים בים התיכון גופו. ההסכמים החדשים בין ארה"ב ובין ספרד, יוון ותורכיה יאפשרו לאמריקאים להרחיב בסיס-יעור אלה.

סירה ע"ש דוד מנן ז"ל, נחנת ע"י אמו בטניף "הפועל" חיפה

מ. י. — גליון המאה של "ים"

גליון המאה של כל כתב-העת ראוי לציון. קל וחומר של כתב-העת הימי הראשון והיחידי המוקדש לטפות הימאות ולהחדרתה בלב העם והנוער.

מאה גליונות "ים" — הם אספקלריה נאמנה לשלבי התפתחותה של ימאותנו, לבעיותיה וללבטיה; הם אוצרים גם חומר רב ועשיר מבעיות הימאות בעולם ויריעות הוי וספרות ימית — פרקים רבי-ענין מחנכים ומאלפים.

אפס, כתב-העת "ים" טרם יצא למרחב — והוא נלבט בקשיים לאין שיעור וטרם גבר על מכשולים שאולי לא האחרון שבהם — קשיי התקציב. אולם על אף כל אלה עושה כתב-העת מאמצים כנים — כמידת יכולתו — לשמש ביטוי-אמת לכל המתרחש בשדות הימאות הישראלית, הדיג העברי, הספרות הימית והימאות בעולם.

"הים" רושם לעצמו את חיוביו והישגיו, וקודם לכל את רציפות הופעתו, אך אין הוא מעלים גם עין מליקוייו וחסרונותיו הטעונים תיקון ושיפור. ונקווה, כי לקראת הבאות ייעשו מאמצים נוספים — הן על-ידי המערכת והן על-ידי הנשיאות של החבל הימי לישראל — להעלות את במתנו לשלבים גבוהים יותר.

אחת החוברות הקרובות תוקדש לבעיות בית הספר התיכון לקציני-ים.

מ. י. — אניות חדשות

"ים" היה כתב-העת הראשון אשר העלה — עוד לפני שנחתם חוזה השילומים — את הרעיון ואת השאיפה, כי בכספי השילומים יירכשו אניות נוספות לצי הסוחר הישראלי.

רעיון זה לובש עתה סוף-סוף עור וגידים. ההזמנות הראשונות לאניות-סוחר ודלק וספינות-דיג כבר נכנסו לשלב של הגשמה, ואנו תקווה, שהזמנות נוספות לא יאחרו לבוא.

אפשר שאין עוד תחום בחיי המשק הישראלי, אשר ההשקעות בו מכספי השילומים כה הולמות את מטרותן — היינו החשת עצמאותנו הכלכלית וביצורה — כחיזוק צי הסוחר הישראלי. אנו מברכים את ממשלת ישראל, את הנהלת "צים" ואת כל הגורמים האחרים אשר סייעו לביצוע ההזמנות הראשונות של אניות בכספי שילומים ואנו אמונה, כי חיזוקו של הצי שלנו (הטעון גידול בלתי-פוסק), יהיה לברכה ולמבצר-יעוז לעתידנו.

בימאות הישראלית

אניות בכספי השילומים

חוזה על בנייתן של 3 אניות במספנות גרמניה המערבית, מכספי השילומים, נחתם זה מקרוב בין נציגי ישראל לגרמניה ובניית שתיים מהן תושלם בנובמבר 1954 — הודיע צבי יחיאלי, ממנהלי חברת "צים-דיזנגוף", בשובו מאירופה. האניות שהוזמנו הן: אניה לנוסעים ומטען, בנפח של 10,000 טון (כולל 7,000 טון למטען ו-3,000 מקומות לנוסעים) ושתי אניות משא מודרניות בנפח של 7,000 טון כל אחת. בנית אניות המשא תושלם בנובמבר 1954 ובנית האניה הגדולה ביולי 1955. הסכם על בניית אניות משא נוספת בנפח של 7,000 טון יחתם בימים אלה. ההסכם על כך נחתם על ידי ד"ר א. ברגמן, סגן ראש משלחת הקניות בגרמניה.

האניות ייבנו במספנות בהמבורג וליבאק ויוכנסו לעבודה בקווי "צים" מיד עם השלמת בנייתן. צ. י. סיפר, כי חברת "צים-דיזנגוף" עומדת למכור כ-5 אניות משא ישנות הנמציאות בשימוש החברה כיום, ובכללן האניות "עטלית" ו"אילת". כן יש בדעת החברה למכור את האניות "ירושלים" ו"נגבה", עם קבלת אניות הנוסעים שהוזמנה, ואניה נוספת אשר מו"מ על בנייתה נערך בימים אלה באירופה המערבית. בהמשך דבריו מסר צ. יחיאלי, כי ניהל מו"מ במספנות שונות בדניה, הולאנד ואנגליה על בניית אניות נוסעים בנפח של 8,500 טון, שתפליג בקווי הים התיכון בלבד. הקשיים היחידים לפי שעה בהזמנת האניה קשורים בסידורים כספיים עם משרד האוצר.

הוזמנו ספינות דיג

החוזה עם 3 מספנות גרמניות לבניית 3 ספינות דיג בסכום כולל של 2 מיליון מארק (חצי מיליון דולאר), יחתם בימים אלה על ידי משלחת הקניות, ובעת ובעונה אחת יחתם על ידי החברה להשקעות שעל יד בנק ישראל לחקלאות חוזה עם מספנת "הימה" בחיפה לבניית 5 ספינות דיג נוספות כמתכונת הספינות הגרמניות, בסכום כולל של כ-450 אלף ל"י, — על כך מסר בימים אלה בחיפה, מנהל מחלקת הדיג הממשלתית מר משה שביט, שחזר מגרמניה.

בדרכו לגרמניה בסוף אוקטובר השתתף מר שביט בוועידת האירגון הבינלאומי למזון שמושב ברומא, שהיתה

מוקדשת לענייני דיג ים-תיכוני. בוועידה, שהשתתפו בה נציגי כל הארצות השוכנות לאורך חופי ים התיכון, מלבד ארצות ערב, נבחר באיכוח ישראל כסגן היו"ר של הוועדה.

מר שביט מסר כי מבין 12 הצעות לבניית הספינות שהוגשו על ידי חברות גרמניות בחרה משלחת השילומים ב-3 מספנות ליד המבורג וקאלן שהומלצו בין היתר על ידי ה"בריטיש לוייד". מבין 8 ספינות הפלדה שהוזמנו — 5 הן של 50 טונה כל אחת, באורך של 20 מ', מנוע של 160 כוח סוס, מקרר לאיכסון 8 טונה דגים ועולות כ-220 אלף מארק כל אחת. יתר ה-3 הן של 80 טונה כל אחת, באורך של 25 מ', מנוע של 240 כ"ס, מקרר לאיכסון 15 טונה דגים ועולות כ-290 אלף מארק כל אחת. הספינות הוזמנו יחד עם כל הציוד הדרוש, כולל מנוע רזרבי, מנוף, ראדיו טלפון, מד-עומק הדי ומכשיר אלקטרוני המצביע על מציאותם של הדגים בים, שישתמשו בו בפעם הראשונה בספינות ישראליות. הספינות הגדולות יותר מסוגלות לשהות בים 14 יום ברציפות. מתכנני הספינות דאגו במיוחד לנוחיותו של צוות העובדים. הספינות יעברו בדיקה במכון לחקר בניית הספינות של צוות בהמבורג. לפי החוזה מתחייבות המספנות הגרמניות לספק את הספינה הראשונה תוך 6 חודשים אחרי חתימת החוזה ולאחר מכן ספינה נוספת כל חודש. בהתחשב בכך ש-3 המספנות יתחילו לייצר בבת אחת, מניחים, כי כל הספינות יפליגו מגרמניה לא יאחר מספטמבר 1954. בין היתר הוסכם עם המספנות בגרמניה כי תכניות בניין הספינות הן רכושן של החברה להשקעות והן ימסרו למספנת "הימה" לשם התקנת 5 ספינות דומות. הספינות שייבנו על ידי "הימה" יהיו כדוגמת הספינות הקטנות יותר שהוזמנו בגרמניה.

מר שביט ציין, כי משך השנתיים האחרונות יצאו מכלל פעולה 7 ספינות דיג ישראליות וכיום פועלות רק 17. תוספת של 13 ספינות דיג חדשות לדיג המכמורת תהווה איפוא תרומה נכבדה ביותר לקידומו של הדיג הימי הישראלי. הוא הטעים לבסוף, כי מחלקת הדיג עומדת להרחיב בקרוב במידה ניכרת את הדיג החופי, ולמטרה זו כבר הובטחו סכומים גדולים להזמנת סירות משוט ומוטורים שביצועה ימסר רק למספנות בארץ.

אנית-דלק תוזמן בגרמניה

אניה להובלת דלק (טנקר) בת 20,000 טונות, שתירכש בכספי השילומים, תימכר אחרי השלמתה לחברת הספנות "אל ים" — הסכם על כך הושג בין החברה לבין משרד התחבורה. התמורה תשולם לאוצר במטבע ישראלי.

בדבר מסירתה של אניות נוסעים, שתירכש אף היא מכספי השילומים, מתנהל עתה מו"מ עם חברת "עתיד". בימים הקרובים יצא לגרמניה נציג מינהלת נמל חיפה,

כדי לעקוב אחר ביצוע הזמנה של ציוד נמלים, אשר אושרה זה עתה.

ציוד לנמל חיפה מהשילומים

בימים הקרובים יצא לגרמניה נציג נמל חיפה כדי לסיים את הכנת ההזמנות לרכישת ציוד נמלים מכספי השילומים. מנהל משרד התחבורה, ת. רוזילי, הנמצא עתה בגרמניה, הודיע כבר, שהסידורים המוקדמים הקשורים בהזמנות הושלמו.

חלף נחשול העריקות מהאניות

הצי המסחרי קלט השנה מספר מצומצם ביותר של ימאים חדשים ואין כל סיכויים, שיקלוט עובדים נוספים בזמן הקרוב, והסיבה לכך היא: אירתוספת של כלי שיט חדשים, — מסר מזכיר איגוד הימאים, מר אליהו שרי. מספר דורשי העבודה בלשכת העבודה של הימאים גדל והולך וקיים לחץ מצד משוחררי חיל הים, בוגרי אגודות ספורט ימיות ומצד ימאים שניסו להסתדר בחוף ולא הצליחו. לעומת זאת מורגש בצי המסחרי, עוד כיום, מחסור בבעלי מקצוע טובים ובימאים מנוסים, אפילו בדרגות הנמוכות. אחת הבעיות המטרידות את האגודה המקצועית היא בעיית "הספנות הנוודות". חברת "אל ים" בעלת 2 אניות

משא המפליגות בין נמלים זרים לא הצליחה לגייס קצינים ישראלים ותפקידי הפיקוד נמסרו לכן לימאים זרים. היחסים בין הקצינים הזרים לבין הצוות הישראלי היו מתוחים כל הזמן וגרמו לדמורליזציה באניות. כתוצאה מכך היה הכרח לאחרונה להוריד מכל 3 האניות את הצוות הישראלי שהוחלף רק בחלקו בימאים ישראלים אחרים. הקושי העיקרי עם הצוות הישראלי הוא, שטרם הסתגל לנסיעה ממושכת בים ללא שהיה בנמל הבית.

הסברה בקרב העריקים

"העריקות בתור תופעה אינה קיימת עוד, ציין מר שרי, מבין 250 אנשי צוות "ירושלים" שביקרו לאחרונה בארצות הברית ערקו רק 2 וזו הוכחה נאמנה כי נחשול העריקה חלף כבר. משך השנה האחרונה ערקו מהצי הישראלי מספר קטן ביותר של ימאים ורובם במחצית הראשונה של השנה. הסיבות לצמצום העריקה מקורן בקשיים בקבלת עבודה בארה"ב. ייצוב הענינים באגודת הימאים ופעולות הסברה בין המלחים והעריקים, שכתוצאה ממנה חזרו לישראל השנה כ-30 עריקים מארה"ב. את ההסברה בין העריקים שנתרכזו בניו יורק ניהלו ימאים שהגיעו באניות ישראליות לארה"ב. לעריקים הובטח, כי לאחר שירצו את עונם יוכלו לחזור לתפקידיהם בים.

י. מ. ניימן

"ים ובית" בתיאטרון הקמרי

אחרי "אני רב החובל" ב"הבימה" — מחזה מחיי המלחים של הצי הישראלי, — העלה הקאמרי את "ים ובית" — מחזה מחיי הדייגים, שהתקשרות עם הים היא למענם שאלת חיים ומות, — גורל.

ואלה תולדות המחזה: אהרן מגד הוציא קובץ סיפורים בשם "רוח ימים", — רישומי-הווי ועלילה מימי הדיג הראשונים של הקיבוץ "שדות ים" בקיסריה. שולמית בת-דורי השתמשה בהמחזה בסיפורים הללו. היא גם ביימה את המחזה בקיבוץ דייגים "סער", ועשרת אלפים צופים ראו את ההצגה. אנשי תיאטרון ה"קאמרי" התרשמו והחליטו להעלותה על במתם המקצועית.

אין אנו באים להשוות את שתי ההצגות. (זאת נעשה במקום אחר). נסתפק בהערה כללית, שבהצגת החובבים ב"סער" היתה יותר אויטאנטיות. שם שיחקו הדייגים את עצמם, בשיגם ובשיחם, וכשהיינו נוכחים בהצגה זו, נשמנו ממש את ריח הים. על הבמה המקצועית היינו צריכים להסתפק בתפאורה, במשהו מותנה ומדומה. שם, — החיים עצמם: כאן — הר.

כשאתה נכנס לתיאטרון מקצועי, מלווה אותך מראש כל הנטל של מורשת תיאטרלית, יתחוקיה ודרישותיה. אין היחס הסלחני כמו לחובבים. התיאטרון ה"קמרי" פינק אותנו בכמה הצגות מפוארות ואפילו מושלמות, כגון "אה-בתה של יובל אור". בהצגת "ים ובית" לא הושגה השלמות הנכספת. התקלה העיקרית בכך, לפי עניות דעתנו, שלא רואים על הבמה את הים, אלא את הבית. והרי באמצעים הטכניים העומדים לרשותנו, אפשר בקלות להעלות על הבמה ספינת דייגים, ולתת לנו את האשליה של גלי הים הסוערים ולהראות את המלחים ואת הדייגים בתהליך עבודתם. ב"ים ובית" מסתפקים בגשם היורד ובסערה המתחזקת לליל. כשמדברים על גשם, קשה לעורר את דמיונם של הצופים, שהם רואים ים.

העלילה מצטמצמת במסגרת של ביקתה בקיבוץ דייגים צעיר. ההתחלה מעוררת ענין. אנו נכנסים לפני ולפנים של ההתלבטויות של קיבוץ צעיר, שנתקשר לים, וכל הקשיים הכרוכים בכך. אנו מתחממים — על אף הגשם והקור הנושב מבחוץ, — מן האוירה של חלוציות ראשונית. הדרכים משורבשות. העגלה נכנסה לבוץ. העתונים אינם מגיעים. הקשר הטלפוני נותק. האוכל דל, ונוסף לכך — ספינת-הדיג הפליגה ויש חרדה לחייהם. האוירה דחוסה ומתוחה.

בדרך נדושה וסלולה. אנו מודים, שבספרות העולם ישנם מחזות יותר מגובשים מחיי הדייגים. ראינו גם על הבמה העברית ב"אהל" את המחזה המסעיר "דייגים" של הסופר ההולנדי הרמן היירמנט, (שאגב כתב גם את המחזה "גיטר") כשם שאין אנו יכולים להשתוות לאומות העולם ביחס לימאות ודיג, כן אין אנו יכולים להשתוות אליהם גם בכתיבת מחזות על אותם נושאים. חסרה לנו המסורת.

המחזה העברי רק בראשית דרכו, — ענין חלוצי. על כל הקשיים וההתלבטויות. אנו עוד מחפשים. הבמאי ש. בונים (שעמד בראש ה"ציזטרון") שמר על התמונתיות, אם מותר לומר כך, של ההצגה, — וכמה הופעות דומות לפרסקות מצוירות (עור בכך הצייר אריה נבון) כמו כן ניכרת יד הבמאי בתאורה ובשכלולים הטכניים של צילילי הסערה. בצד הפנימי לא גובשו עדיין הפינאלים של המערכות הראשונות, כלומר הסוף־פסוק, עם הורדת המסך, שהוא עיקר חשוב בתיאטרון, עדיין מקריים. אין להסתפק בהצגות הבכורה ולברך על המוגמר. יש צורך עוד לשכלל ולגבש את ההצגה ולשחררה מעומס של מקריות ועירפול. המחזה ראוי לכך. השחקנים — ביניהם צעירים — מבצעים את תפקידיהם בכנות ובמסירות.

הבמה העברית ניזונה יתר מעל המידה מלועזיות, והיא מגישה לנו לעתים קרובות פארסות מפוצצות, או טראגאדיות מותחות על רצח ופרוצות. לא קשה להדהים צופים בדברים כאלה, בדוקים ומנוסים בחוץ לארץ, לפי מיטב המקצועיות. "ים ובית" דבר צנוע, טהור, המביע משהו מזעקת הדור. ב"ים ובית" עדיין אין אנו רואים את היס, אך אנו בבית. משהו משלנו. ההצגות הבאות ודאי עוד ישיכללו, — וגם מן הצופה נדרשת מידה מסוימת של חלוציות, כדי לשתף בהתרשמויותינו. זה לא דרך המלך, אלא שביל, — השביל מוביל למרחב.

שולמית בת־דורי, היא עצמה חברת קיבוץ, אינה מתארת את הקיבוץ בצורה ממותקת, כשם שנוהגים לתארו בגלויות־פרסומת או בסרטים למען המגביות. זו כוחה, — השאיפה לתת לקיבוץ ביטוי — אמת. היא חושפת בכנות את כל הקשיים וההתלבטויות. היא מראה לנו את האנשים גם על חולשותיהם, כגון הבחורה הקשקשנית, או הבחור הכותב מאמרים, אינדיבידואליסטן ביסודו, שעומד לעזוב את הקיבוץ. התחלה זו, שבה נאמנה שולמית בת־דורי לפרקיי־החיי לפי הנוסח הריאליסטי — היא מענינת ומשכנעת. אך אחר כך מוגשת לנו פסיכואנאליזה, מתוך גודש של ספרותיות והעלילה הולכת ומטשטשת.

הגבורים של "ים ובית", כמו שאומרים בארץ "מהר־הרים בקול". הם חושבים, ובדמיונם מופיעים הדמויות, ללא מוקדם ומאוחר, בנוסח המקובל בסרטים, כשהעלילה מוחזרת לכמה שנים. רשתות מכמרות משמשים חייך בין הדיבור הריאליסטי והמחשבה הדמיונית. יש משהו פראטאנטיבלי בגישה זו. העלילה מתערפלת, ויש צורך לעיין בתכניה, כדי להבהיר לנו בדיוק מה מתרחש על הבמה. כל קטע לחוד מענין, אך זה לא מצטרף לאחידות אורגנית. הדמיון מפליג בסערה כספינת הדייגים.

המערכה האחרונה חזקה, ומצילה את המחזה מעירפולו. ספינת הדיג חוזרת. היא בצעה משימה נועזה. היא הביאה מן הים הסוער שלל דגים, והמוסדות אישרו קרקעות לקיבוץ הצעיר, שעמד במבחן ובנסיון ואישר ההתנחלות גם במובן משקי. ה"הפי־אנד", אינו בדוי, אלא מציאותי, ציונות בלי מרכאות. הצופים מתחממים ועוזבים את ההצגה ברגש טוב. יש טוהר. יש מאמץ הבא על שכרו.

הבמאי ש. בונים לא חיפש לעצמו נצחון נצחון קל, פעולה בהתלבטויות של המחזה המקורי. כמה קטעים מחיי הימאים והדייגים שלנו כל כך כנים ונאים, שאנו מתעשרים

דמויות בהצגה "ים ובית"

הדגים הוא בלי ספק הגדול ביותר במזרח ים התיכון (כולל תורכיה ויוון). הוא מכיל 250 מינים ים-תיכוניים, 150 מינים ים-סופיים ו-25 מינים ממים מתוקים. מספר האכסמפלרים עולה על 3000 דגים. גם האוסף של חסרי חוליות הוא גדול ומיצג את רוב בעלי החיים של הפאונה הימית.

מקום נכבד תופסת הספרייה המקצועית המהווה אחד המכשירים החשובים לבצוע המחקר. קשרי מכתבים קיימים בין התחנה שלנו לבין מוסדות מחקר זומים בחוף לארץ. מתקבלות עבודות מדעיות מרוב ארצות תבל.

א. בן טובים

התחנה לחקר הדיג ומחקר הדיג בארץ

(1) מעט הסטוריה

(3) איך לגשת לבעיית מחקר הדיג?

נסיון כל אומות העולם מוכיח, שהדיג הרציונלי תלוי במדה רבה מאד בידיעות על הנעשה ברחבי הים. ראשית כל יש צורך להכיר באופן יסודי את אורח חייהם של כל הדגים המסחריים. בעזרת שיטות ביאולוגיות שונות אפשר לקבוע את מהירות הגדילה של הדגים, את זמני ההטלה, את הגיל והגודל של הדגים המתבגרים לראשונה, את מזונם וכו'. אולם ברור שהבעיות הן הרבה יותר מרובות. הדיג תלויים באופן מוחלט בגורמים שונים, כגון: טמפרטורות, זרמי מים ותנודות בכמות המזון. כל פרט ופרט יש לבדוק ולקבוע. למעשה, מחקר הדגים גופו הוא רק אחד הענפים של מחקר הים (אוקיאוגרפיה) בכללו.

דרך המחקר אינה קצרה וקלה, ויש צורך בשנים רבות כדי לצבר את הידיעות הדרושות להבנת הבעיה. אולם זו היא הדרך היחידה המקרבת אותנו אל המטרה.

התחנה לחקר הדיג הימי נוסדה בשנת 1946 ע"י הסוכנות היהודית לא"י והחבל הימי לישראל. הדיג העברי היה עדיין בתחלת התפתחותו. התעוררו בעיות רבות ונתברר עד מהרה שפתרון ימצא רק לאחר מחקר יסודי. כמקום זמני הוקצב צריף בשטח הנמל. יתרונו — קרבה למקום המעגן של ספינות הדיג; חסרונו — חדרים בלתי מתאימים לעבודת מחקר מסודרת וסביבה רועשת. לרשות התחנה הועמדה ספינת נסיונות (אשר נחנכה גם בשם "נסיון"). בעזרתה בוצעו הפלגות מדעיות לאורך חופי ישראל; נעשו נסיונות בדיג מכמורת, נבדק שלל הדגים, נאספו דוגמאות מים, פלנקטון וכו'.

(4) מה נעשה עד כה?

במשך שבע שנות קיום התחנה נעשו עבודות חשובות לקידום המחקר הימי, אולם אין זה פרק זמן ארוך. בארצות מפותחות מתנהל מחקר ימי עשירות ומאות בשנים. אצלנו היה צריך להתחיל הכל מאלף-בית ולמרות זאת הגענו כבר לשלב בו הצטברו ידיעות על החלק הארי של התופעות ה-ביאולוגיות וההדרוגרפיות בחופינו.

עם קום המדינה הועברה התחנה תחת חסות המחלקה לדיג של משרד החקלאות. בשנת 1951 העתיקה התחנה את מקומה לבנין חדש בקיסריה אשר הושלם והוכשר לצורך זה. הבנין מכיל ארבע מעבדות ביאולוגיות, מעבדה כימית, אולם ספריה ואוסף של בעלי חיים וצמחים ימיים.

(2) מי ומה בתחנה?

מנהל התחנה הוא ד"ר רייך, מרצה לזואולוגיה באוניברסיטה העברית. אישיותו ידועה היטב לאנשי הדיג. תודות למחקרו התגבר משק הברכות על סכנת הפרימניזם אשר איימה בשנות 1946-47 בחיסול הענף.

במוסד עובדים 6 אנשים, רובם בוגרי האוניברסיטה העברית. העבודה מתנהלת בכמה כוונים עקריים: (א) מחקר ביאולוגי של דגים מסחריים, (ב) מחקר הידרוגרפי, (ג) פלנקטון. נוסף לזה עוסקת התחנה בעשרות בעיות שונות הקשורות בתוח הדיג.

המבקר בתחנה ישים לב למספר רב של בקבוקים, צנצנות ומבחנות הערוכים על מדפים ושולחנות. כל אלה מכילים חומר אשר נאסף לשם בדיקה מדוקדקת. אוסף

(5) מחקר דגי קרקע.

תשומת לב מרובה הוקדשה למחקר דגי קרקע ובפרט למשפחת המולים המהווה את עיקר השלל (בערך 50%). ה-חשובה היא בלי ספק המולית האדומה הנתפסת בכמויות גדולות בדיג המכמורת. הדג מראה הבדלי גדילה ניכרים בין זכר ונקבות; הזכרים גדלים לאט יותר וגודלם המכסימלי אינו עולה על 17 ס"מ, בו בזמן שנקבות מגיעות עד ל-24 ס"מ. הממוצע בשלל הדגים קטן מזה — 11-15 ס"מ. ההטלה של מולית אדומה נמשכת ממצחית אפריל עד לאמצע יוני ומגיעה לשיאה בחדש מאי. איזור ההטלה הוא לאורך חופינו בעומק 10-55 מטר. הנקבות מטילות לראשו-

נה בגודל 10.5 עד 11.0 ס"מ ובאופן יוצא מן הכלל בגודל קטן מזה (9.0 ס"מ). כמות הביצים המבשילה בשחלות היא בין 13 עד 100 אלף.

המזון מורכב מבעלי חיים של הקרקע כגון סרטנים. רכיכות, תולעים דגים ועוד.

בין משפחת המולים נחקר אצלנו גם מוליתני זהוב-הפנ אשר מוצאו מים סוף. יש לראות בו כעין "עולה חדש" אשר הגיע לים התיכון אחרי פתיחת תעלת סואץ. חשיבותו לדיג ניכרת, ולעתים תופס הוא מקום נכבד בשלל דגי הקרקע. גדילתו של מוליתני נראית מהירה יותר מזו של מולית האדומה. הגודל של הדג בים התיכון אינו עולה על 21 ס"מ, למרות שבאילת אותו מין מגיע לגודל העולה על 40 ס"מ ומשקלו מעל ל-1 ק"ג.

מוליתני מופיע במספר רב יותר בחדשי הקיץ מיוני עד נובמבר, ויתכן שהופעתו קשורה בהתרבות אשר חלה באותם החדשים. מזונו דומה לזה של קודמו ומורכב מבעלי חיים של הקרקע. יש לציין שמוליתני ניוון במידה גדולה יותר בדגים, ולעתים נמצאו בקיבתו גם דגים צעירים של מוליתני גופו. נוסף לזה נאספו אי אלו ידיעות על הבקלה ועל הורדית המצויה.

(6) מחקר דגי מים עליונים

יש ליחס חשיבות רבה לאפשרויות פתוח הדיג במים עליונים. המקום הרב ביותר הוקדש למחקר הסרדינה. המין העיקרי אצלנו הוא הסרדינה הדקה. תפוצתה באזור החם יותר (דרומי ומזרחי) של ים התיכון ובאטלנטיק הטרופי. רק עבודות מחקר מועטות נתפרסמו אודות דג זה ועל פי רוב מאזורים מרוחקים מחופינו.

אחת הבעיות המרכזיות היא נדידת הסרדינות. שלוש דרכים מובילות אל פתרונה:

(א) סימון דגים חיים, שהחרורם ותפיסתם מקרית מחדש, כדי לעמוד על נדידתם. מתוך סיבות שונות אין הדבר הזה ברי-כצוע בתנאים שלנו.

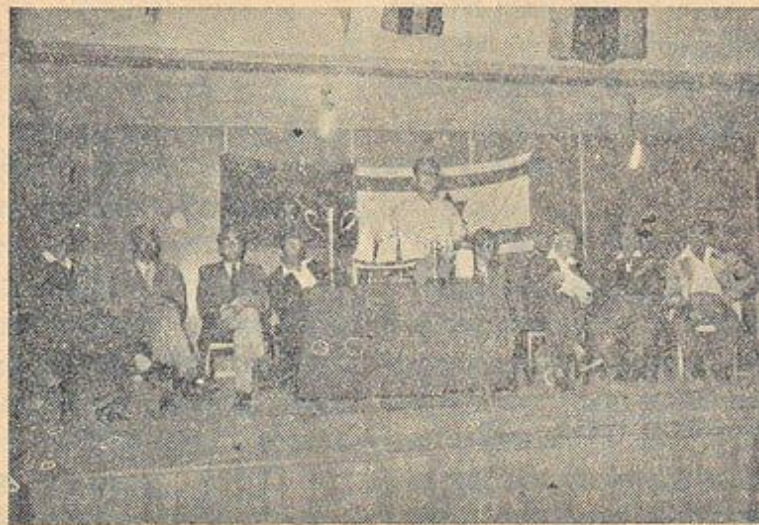
(ב) חפוש להקות הדגים כדי לעקוב מקרוב אחר תנועתם נדידתם. לצערנו לא נמצאו במחלקה לדיג אמצעים, כדי לבצע נסיונות בגילוי נחילי הסרדינות.

(ג) השואת הזנים המקומיים עם הזנים של חופים אחרים. בדיקה קפדנית של שלל הסרדינים הנתפס בארץ תראה לנו באיזו מידה מופיעים זנים זרים נוסף לדגים של הזן המקומי. תוצאות המחקר החלקי לפי שיטה "ג" מראות על קיום שני זנים הנבדלים בעיקר ביחסי גובה הגוף; זן אחד הוא יותר רחב, נתפס בעיקר במים רדודים לאורך החוף, אף פעם אינו נתפס בכמויות גדולות. לעומת זאת הזן השני צר יותר, מופיע במספר רב ובמים עמוקים.

כל הסמנים מעידים על כך, שהסרדינה הדקה עוברת ליד חופינו בלהקות גדולות בחדשי החורף ובאביב המוקדם. כוון נדידתם מדרום לצפון. יש לעקוב אחרי הנדידות האלה ולנצל את הופעת הדגים לשם פתוח דיג סרדינים בתקופת החורף. יש לציין שעיקר הדיג במצרים הוא בחדשי החורף. גם באי דודקנו ביוון מזכירים את הופעת להקות הסרדינה הבוגרת בחודש פברואר.

במשך כל חדשי הקיץ (מהתחלת יולי עד ספטמבר 1952) אחוז הדגים הקטנים (למטה מ-12 ס"מ) היה גבוה — 60% — 90% מכלל השלל של דיג האורות. הדבר הזה אינו רצוי מבחינת השמירה על מלאי הדגים באיזור, בפרט שבין הדג-גיגים היו הרבה צורות צעירות של מינים אשר מגיעים ל-

טכס חלוקת הפרסים לזומים בשיוט הערים העשירי

משמאל לימין: ע. גיל, רב חובל ז. הים, ד"ר ד. ברנדר, א. אלפרט, י. פוקס, אלמנת ז. חייקין, א. ארגמן, א. בן-צבי.

גודל ניכר. אחדים מהם חשובים גם בשביל דג מכמורת. יש למנוע את הדיג של הדגים הצעירים ע"י הקפדה על איסור שלית דגים קטנים מ-11 ס"מ (כפי שקובעת חוקת הדיג הקיימת).

התרבות של הסרדינה הדקה חלה בחדשי יוני, יולי, אוגוסט. הדגים מטילים לראשונה אחר הגיעם לגודל של 13,5 ס"מ, בשנה השנייה לחייהם. מהירות הגדילה הממוצעת לזכרים ונקבות יחד, לפי סכום חלקי, הוא כדלקמן: שנה 1 — 12 ס"מ; שנה 2 — 16,5 ס"מ; שנה 3 — 20 ס"מ. הסרדינה ניזונה בעיקר מבעלי חיים זעירים, הפלנקטון סרטנים קטנים ועוד.

משפחת הטונות היא קבוצת דגים פלגיים בעלי חשיבות ממדרגה ראשונה בימים טרופיים וסובטרופיים. התחנה לחקר הדיג השתתפה במחקר הדגים האלה. בחדשי נובמבר ודצמבר 1952 בוצעה הפלגה של ספינה "הצבי" לחופי תורכיה ויוון בהשתתפותו של ג. נייפיר, דיג אמריקאי אשר נשלח אלינו מטעם אר"ם. במשך הנסיעה נתפסו ארבעה מיני טונות.

רובם דגים צעירים בגודל 40 — 50 ס"מ. כנראה שדגים בגודל זה נמצאים כמעט כל חדשי השנה בחלק המזרחי של ים התיכון, אבל אינם מרוכזים, על פי רוב בלהקות, אלא מפוזרים לאורך החופים. בחדשי האביב (מארס, אפריל) מור פיעים דגי טונה צעירים במספר רב יותר גם ליד חופינו. בדיג חופי ובדיג אורות נתפסו עשרות ארגוזים של טונה. דגי טונה גדולים (יש ומגיעים למשקל של 300 ק"ג) אינם נראים בקרבת חופינו ואולי מופיעים רק בעונות שנה מסור ימות. באפריל 1953 נראו אכסמפלרים אחדים של הידועים היטב מחופי תורכיה.

דגי טונה ניזונים מבעלי חיים קטנים החיים במים על-יונים כגון, סרטנים שונים דגי דיו ותמנונים ודגים צעירים בגודל בין 2 עד 8 ס"מ.

(7) למה דוקא קיפון?

אחד הדגים הנפוצים בדיג חופי הוא הקיפון (בורי), המופיע במספר רב גם בנחלים כגון ירקון, קישון ונעמן. דג זה מתאים מאד לגידול בבריכות. מפתיע כושר הסתגלותו לשנויי מליחות ויכולתו לחיות ולהתפתח במים מלוחים ובמים מתוקים כאחד.

התברר, שקיימים שבעה מינים של קיפונים בארץ. לכל מין ומין מהירות גדילה ואורח חיים משלו. הכרתם עלולה להביא לא רק תועלת לדייגים אלא גם למגדלי דגים בבריכות. יש לבחור את המין שסגולותיו מתאימות ביותר למטרת הגידול. יש לקבוע את פוריותו ולברר אם התרבותו אפשרית במים מתוקים. יש להכיר את אופן הזנתו.

חלק מהבעיות הללו נחקרות בשותף פעולה עם התחנה לחקר המדגה אשר מרכזה הועבר לא מזמן לטנטורה.

(8) הדג מרגיש טוב רק במים

אין לחקור את הדג אלא בקשר לסביבה בה הוא חי. ידוע שאחרי סערה אפשר למצא לאורך שפת הים דגים מתים אשר נפלטו ע"י הגלים. לא תמיד יכול הדג לעמוד נגד איתני הטבע, ובמיוחד נתון הוא לחסדי הים כשהוא צעיר וחסר אונים. שנוי פתאומי בטמפרטורות או רוח חזקה משמית דה ביצי דגים ולרוות למיליונים. הקשר בין תהליכים המתרחשים במים לבין חיי הדג הדוק באופן מוחלט. כמות מלחי הזנה בשכבות העליונות של הים קובעת את התפתחות ה-אצות הזעירות, אשר מהוות את המקור הראשוני של מזון ה-דגים באופן ישיר או בלתי ישיר. את עושר הים אפשר להעריך לפי כמות המינרלים כגון מלחי זרחן, חנקן וצורן. אולם האחוז שלהם במים משתנה בעונות שונות. הבדלי תקופות השנה מורגשים בים לא פחות מאשר ביבשה. לכן נחקרות התופעות באופן רצוף בכל חדשי השנה.

(9) המחקר ההידרוגרפי

לאורך חופי ישראל עובר זרם מים קבוע בכיוון מדרום לצפון. תוך מחקרו של ח. אורן נקבע שנוסף על הזרם — קיים גם בחדשי ספטמבר ונובמבר זרם מים בעל מליחות הרבה יותר נמוכה אשר נגרם ע"י שפך הנילוס, אחרי פתיחת הסכרים במצרים. הדבר מתבטא ראשית ע"י הפחתה פתאומית במליחות. בדרך כלל היא מגיעה כמעט ל-30% — 35%. יש והבדל צבע ברור מאפשר להבחין בין זרם המים הפחות מלוחים, אשר צבעם ירקרק, לבין המים הרגילים המלוחים יותר, אשר צבעם כחול. עיקר הזרם עובר במרחק מה מן החוף ונגמר 16-17 ק"מ ממנו.

תופעה אחרת הקשורה במי הנילוס היא עליה חזקה בכמות מלחי זרחן בחדשי הסתיו. הודות לזה מתפתחים ומת-רבים צמחים חד-תאיים אשר מהווים את החוליה הראשונה בשרשרת המזון בים.

מתוך מדידות של הטמפרטורות מסתבר שבקיץ ישנה עליית מי העומק בכיוון לחוף. עובדה זאת משפיעה מאד על סגולות המים לאורך חופינו ובלי ספק נותנת את אותותיה בהופעת הדגים.

(10) יש ללמוד את הפלנקטון.

בשם פלנקטון אנו מכנים את כל היצורים הזעירים, אשר חיים בשכבות מים עליונות. תנועתם מוגבלת ובעיקר נסחפים הם עם זרמי המים. החלק הצמחי של הפלנקטון מורכב מאצות חד-תאיות אשר התפתחותן תלויה בשני גורמים: אור ומלחי הזנה. הן משמשות מזון לבעלי חיים שונים, בדרך כלל קטנים מאד, אשר שוב נאכלים בעיקר ע"י דגים. התנודות בכמות הפלנקטון הן הקובעות אם יהיה שפע מזון לדגים או להיפך. "שנת רווח".

לפי מחקרו של ד"ר קומורובסקי נקבעה זהותם של מאות יצורים הנכללים בפלנקטון. הופעתם היא יותר המונית בתקופת הסתיו והחורף. התברר גם שיחד עם זרם מי הגילוס מופיעים בעלי חיים ואצות אשר אינם ידועים אצלנו בתקופה אחרת. הודות לזה יש סיכויים שאפשר יהיה לקבוע את מהלך הזרם והתפשטותו לפי בדיקת הפלנקטון.

שפע של דגים בחדשי החורף אינו מקרי אלא קשור בהתרבות הפלנקטון לאורך חופינו.

(11) איך לשמור על הניצול הרציונלי של אוצרות הים.

הדיג האינטנסיבי משפיע מאד על מלאי הדגים באזור מוגבל כמו חופינו. מנסיונות עמים אחרים יש ללמוד על האמצעים אשר יש לנקוט כדי למנוע דיג מופרז. השלב החשוב בכוון זה הוא הערכת היחס בין כמות הדגים הנדוגים לבין מספר אוכלוסית הדגים בכללה. הבעיה מסובכת ודורשת שנים רבות של רשום מדויק של הנתונים על שלל הידוג ועל הרכב השלל מבחינת הגיל והגודל של הדגים. חומר ממין זה הולך ונאסף בכתלי התחנה, וישנם כל הסיכויים שבשנים הקרובות נוכל להציג השקפה ברורה על הנעשה מבחינת הדיג לאורך חופינו.

אולם כבר במצב של היום יש כמה נקודות בהן צריך לטפל כדי לא לדלדל את שדות הדיג בארץ: 1 יש להמנע משלית דגים צעירים, אשר לא הגיעו לגיל הבגרות המינית. זה מתייחס ראשית כל למולית אשר מתבגרת בשנה השלישית לחייה. כדי לקיים את הדרישה הזאת יש לערוך

נסיונות בכוון הגדלת עין הרשת של המכמורת. (2) יש להגביל את הדיג במים רדודים אשר משמשים רוב חדשי השנה מקומות דגירה ושטח מרעה לדגים צעירים. (12) מצוות לא תעשה (עין הרשת, מקומות הדיג, עונות אסורות).

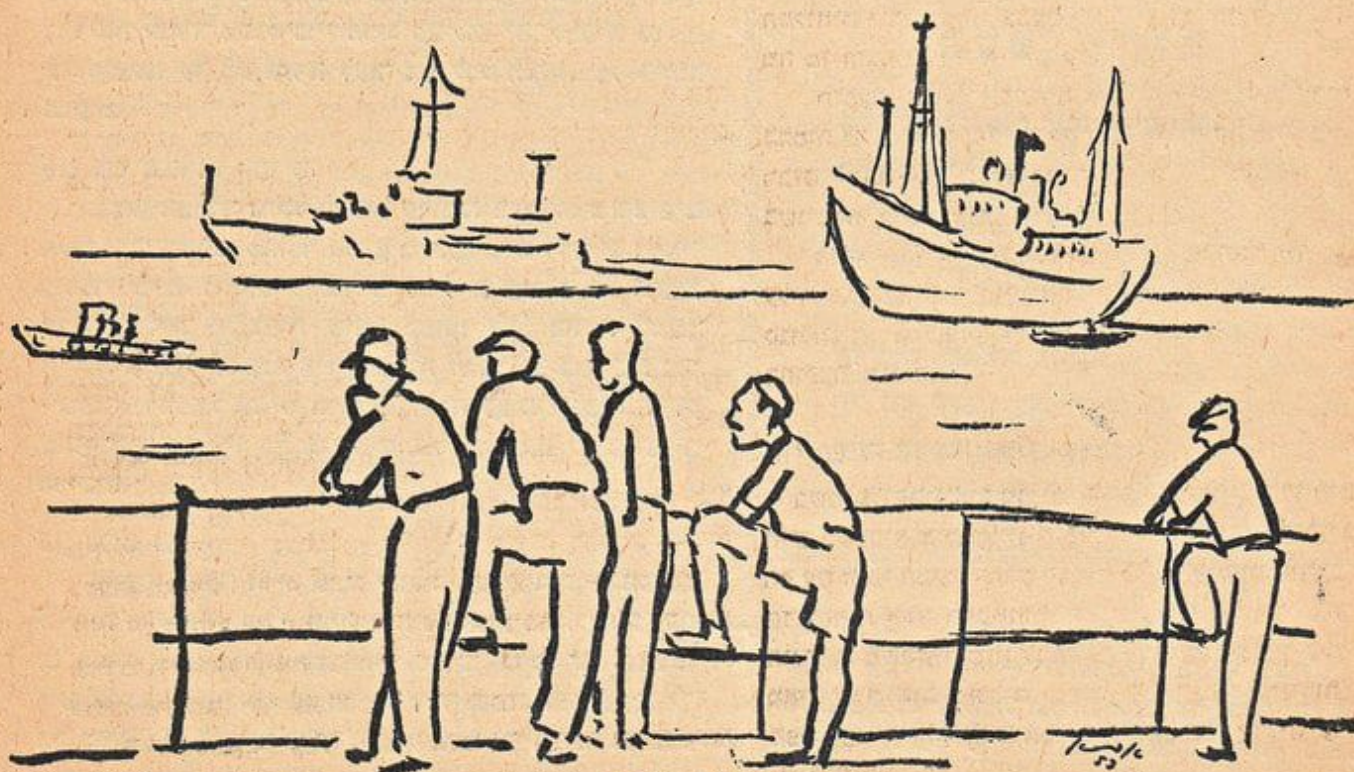
כדי לשמור על הדגים הצעירים מפני שליתם יש להשתמש ברשתות בעלות עין גדולה למדי. חוקת הדיג אוסרת לעבוד עם רשתות מכמורת בעלות עין קטנה מ-20 מ"מ מ"מ קשר לקשר. כמו כן אסור להציע למכירה דגי קרקע קטנים מ-11.5 ס"מ אורך כללי. הגבלות דומות קיימות גם ביחס לדיג סרדינים.

ברוב הארצות הים-תיכוניות קיים איסור דיג מכמורת, בחדשי הקיץ, מיוני עד אוגוסט, בהם נמשכת הטלה של דגי קרקע עיקריים. השאלה אם להנהיג איסור גם בחורפים שלנו, אולם נראה שנכון יותר להגביל את הדיג במים רדודים ובמפרץ חיפה, אבל להתירם בעומק.

(13) איך לשמור על הרשת מפני הרקבון

ואיך להתגונן מפני "זקן" הספינה?

הבעיות הן בעלות חשיבות מעשית ממדרגה ראשונה. הארכת חיי הרשת והפעלת אמצעים יעילים יותר נגד התכנסות הספינות בשכבה כבדה של בעלי חיים וצמחים ימיים, עשויות לחסוך לדיג כסף ניכר ולמדינה סכומים רציניים במטבע זר.

(ציון - אבא)

סבלים צופים אל הים

„דג הפלא של תאילנד“

ילידי תאילנד (סיאם לשעבר) גילו דג „פלא“, העשוי לפתור את הבעיה של מחסור במזון, המטרידה ארץ זו. שם הדג טילאפיה. הוא מסתפק במזון מכל הסוגים, בין שהמדובר בפסולת, צמחים או דגים קטנים; הוא מתפתח בכל התנאים — באגמים, מים טריים, ביצות, מיכלים, ואף בתעלות השקיה. הוא ראוי לאכילה טרי, מיובש, מעושן ומבושל, אך כל זה אינו עושה רושם רב לעומת העובדה המדהימה, כי שני דגי טילאפיה מתרבים תוך שנה לרבעה אחת.

בני תאילנד הולכים רגלי ונוסעים באמצעי תחבורה מכל הסוגים לבאנגקוק הבירה, כדי לקבל שם במיניסטריון החקלאות את הזוג הדרוש של טילאפיה. גם למלך עצמו ולחברי הממשלה אגמים מלאי „דג הפלא“.

הטילאפיה מגיעה תוך חצי שנה למשקל של חצי ליטרה, ותוך שנה נוספת היא מכפילה את משקלה. היא מטילה את הביצים הראשונות בהיותה בת ארבעה חודשים; לאחר מכן היא מטילה כל חודשיים—שלושה 400 עד 600 ביצים.

„דג הפלא“ הוא מתת שמים ממש לתאילנד, שבה אספקת המזון היא לקויה. הפסימיים צופים בדאגה לקראת העתיד, ואילו האופטימיים סמוכים ובטוחים, כי הצריכה לא תפגר גם עתיד אחרי האספקה...

הספן והים

שֶׁלֶשׁ אָהַב: עֵצַת יָמִים — אֶשְׁתּוֹ;

הַבַּת אֲשֶׁר יָקָדָה;

וְזוֹ רִיבָה עֲזָה וְנוֹעֲזָה

עַל חוֹף מַתְּהוֹלָקָה.

הַזֹּמָמַת בְּחַלְצוֹת פֹּסֶעַת

עַד גֹּם בְּעֵינָהּ וְרַךְ,

אֶסֶר אֶסְפָּה הַמֵּיֹת אֶהְבֵּתָה

וְעֵצִי גִרְעָה קָצָה.

18 הפרסומים.

סכומי עבודות המחקר מתפרסמים בעיקר בבולטין של התחנה באנגלית. עבודות אחדות התפרסמו בעתונות המקצועית בחו"ל. חלק של החומר הודפס בעברית. מאמרים רבים מחכים בתור להדפסתם בגלל קשיים תקציביים.

נערכו נסיונות רבים בחמרים שונים המגינים על הרשת נגד פעולתם ההרסנית של חידקים ויצורי ים. חלק מהנסיונות בוצע במשותף עם חיל הים ועם חיל המדע אשר מעונינים גם כן בפתרון בעיות דומות. מתברר, שצבעי מגן מתוצרת הארץ יעילים יותר בתנאים שלנו מאשר הצבעים מתוצרת חוץ. מקוים להגביר בקרוב את קצב הנסיונות ולבצע נסיונות יחד עם דייגי הים והאגמים.

(14) מחקר בים כנרת

התחנה לחקר הדיג הימי ערכה מחקר של האגם בשנים 1948—1951. נקבע אורך החיים של רוב הדגים המסחריים כגון, בינית ארוכת הראש, בינית אמנונים בכנרת ובאופן חלקי בחולה. נאסף חומר רב על הלבנון, אולם סיכומו ופרוטומום התעכבו בגלל מותו של החוקר ד"ר ליסנר.

תוך מחקר הידרוגרפי נמדדו עומקים בכל שטח האגם והוכנה מפה מדויקת של העומקים. התברר שבועמק מעל 17 מ' מורגש ברוב חדשי השנה חוסר חמצן. קיים גבול ברור בין השכבות העליונות העשירות בחמצן לבין השכבות העמוקות בהן החמצן מועט. יש לקחת בחשבון את הגורם הזה בכל החישובים המתיחסים לשטח המחיה של דגי קרקע. נעשתה סקירה של הרכב הפלנקטון — המזון עיקרי של האמנונים ושל הלבנון.

(15) מחקר באילת.

בשנת 1949—1950 נבדקו ונאספו מיני הדגים אשר נדוגו בדיג נסיוני במפרץ אילת. המשך המחקר בשנה הקרובה יבהיר את סיכויי הדיג באילת, יתן רישום מדויק על הנעשה עד כה ויהיה לעזר רב לכל תכנית של פיתוח במקום.

(16) קשיים אינם חסרים.

בצוע המחקר נתקל לעתים קרובות במכשולים רציניים אשר נבעו בעיקר מחוסר אמצעים תקציביים וקשיים אדמיניסטרטיביים. הורגש מחסור במכשירים שונים. לא הוקצב כסף לספרות מקצועית שהיא מפתח לכל מחקר. במשך תקופה ארוכה לא עלה בידי התחנה להשתמש בספינות נסיונות. למרות כל זה יש הרגשה ברורה של התקדמות והדוק שתוף הפעולה בין כל הגורמים של המחלקה לדיג וצבור הדייגים.

(17) סכום קצר.

התחנה לחקר הדיג הימי יכולה לתרום תרומה חשובה לפיתוח הדיג הישראלי. המחקר הימי וחלק גדול של מחקר ים כנרת בוצע תודות לפעולות התחנה. ערכו של המחקר התבטא בשני כוונים: (א) בחפוש דרכים להושטת עזרה לדיג מעשי; (ב) במחקר מדעי מעמיק אשר יתרום את תרומתו בשטח הביאולוגיה הימית והאוקיאוגרפיה.

שני ספרים

לויטננט פולרטון — איש צוללת לשעבר בעצמו — מעלה בספרו את עלילותיה של צוללת במימי המזרח הרחוק בזמן המלחמה. ההרפתקאות מסעירות את נפש הקורא ותאור הפצצת העומק ספוג מתיחות רבה. גם תיאורי הקצינים ובעלי הדרגות האחרות מלאי חיים ונסיון בלתי-אמצעי, וכן קטעי האהבה הקצרים נחקקים בזכרון. הסגנון קל ושוטף ושופע הומור ואמיתי, ביחוד בדיאלוגים כפי שהם נשמעים במציאות בפי אנשי הים. רשומי השקטים על החיים והעבודה בצוללת קרובים לכל לב.

בהשוואה לספר זה, נקרא הספר השני בכבודות, על אף המתח הות שבו. ענינו בקיצור: מאמצים שנעשו — ביים ובאוויר — להצלתם של אנשי מטוס שנפל לים הנשאים על פני המים בדוגיתם. מסתבר, כי המשמעת בין אנשי חיל האוויר בשעת צרה נופלת מזו של אנשי הצי. סיפור העלילה על טרופי הים מעלה בזכרונו את „צפור השחר“, פרי עטו של מייספילד, אלא שבמקרה הנידון ההבדל בין יצירה ספרותית גדולה לעתונאות כשרונית גלוי לעין.

בסיכום אעיר, כי מורגש אצלנו מחסור בספרות ימית גדולה, על אף היותנו בעלי המסורת הימית הנאה ביותר. רק מייספילד (אנגלי), מלוויל (אמריקאי) וקונרד (פולני) כתבו ספורי ים גדולים בלשון האנגלית. מחסור זה בולט עוד יותר אם נשים לב לעובדת בחירתו של ספר בינוני זה כ„ספר החודש“ עלידי שלשה מעתוני לונדון.

„על פני המים“, SURFACE מאת אלכסנדר פולרטון (הוצאת פטר דייויס). „הים לא ישיגם“. the Sed shall not have them מג'והן הריס (הוצאת פרסט את בלקט).

תחרויות שיט באוקיינוס

התחרות הראשונה של ספינות-שיט באוקיינוס נערכה ב־1952, וכיום נמצאים ברשימת ספינות השיט של „ללוידיס“ 800 ספינות בריטיות בקרוב, המחזיקות בתעודות המועדון המלכותי. מכאן, שמספרם של המתעניינים בתחרויות שיט בריחוק מן החוף מגיע לכמה אלפים, וקיים צבור קוראים לספרות על ספורט זה. האמנם רק בספורט המדובר?

בספר „תחרויות שיט במים עמוקים“, מאת קתברט מייסון (הוצאת „פניקס האוז“) אנו קוראים — במשפט אחד — על המבחן שבשיט זה: „...עייפות מחמת מזון דל ובלתי-יטעים, או מאמצים פיזיים יתרים, מחוסר שינה, קור ורטיבות וטרדות שונות. מבלי לציין את ההשפעה שהיא צירוף כל גורמים האלה יחד“.

אולם בעמוד קודם מסביר המחבר, מדוע נוטלים על עצמם שייטי המים העמוקים קשיים אלו: „נראה, כי עיקר המשיכה טמון בעובדה, כי היחידה הקטנה הצפה על פני המים, מפתחת אורח חיים מיוחד העומד בנגוד חריף לחיים ביבשה... ויש לו ערכים מיוחדים... אם נתקלים בקשיים, הרי הם נעשים מקור חיובי לספוק פנימי“.

הקריאה בספר מסייעת להבנת קסמו של השיט הזה יותר מכל נסיון להגדירו. מר מייסון מביא גם פרקים על נוטות, הטפול בספינה, המורל, מחלת הים ועוד. ענין בו לרבים, אך ביחוד למפלי גים בסירות שיט למרחקי האוקיינוס.

בספרות ואמנות

„הדגלים“

בהוצאת החבליימי לישראל יצא עתה ספרו של רב־החובל זאב הים „הדגלים“, אשר מחברו מקדיש אותו לזכרם של המהנדס עמנואל טובים ז"ל, האלחוטאי הראשון צ'רלז דיאק ז"ל, וכל אלה שהניפו את דגל ישראל בשבעת הימים. אנו מוסרים כאן את דברי הערכתו של ראש־עיריית חיפה וחבר נשיאות החבל הימי לישראל מר אבא חושי:

הספר שלפנינו הוא דבר בעתו, אשר חסרונו מורגש זה מזמן בקרב הנוער ובחוגי אנשי הים. מאז קום המדינה מתנופף דגלנו הלאומי בשורה אחת עם דגלי כל המדינות בעולם.

אניות נוסעים ומשא, ספינות הדיג ואניות המלחמה שלנו נושאים ברמה את דגלנו; יורדי הים שלנו מניפים אותו בכבוד ובגאון על פני ימים ואוקיינוסים.

במשך דורות נתנו כבוד לדגלי מדינות העולם ודגלנו הלאומי היה בלתי מוכר ע"י עמים ומדינות, עד שזכינו בעצמאותנו.

עתה, כאשר דגלנו מתנוסס בארצות רבות מעל תורני הציריות והשגרירות שלנו, מעל לבניי ארגון האומות המאוחדות, ובחגיגות בין־לאומיות — כשוה בין שווים עם דגלי כל שאר המדינות, מן הראוי והמועיל שהנוער שלנו יכיר וידע את דגלי המדינות והעמים, והנוער המתקשר לים — גם את „שפת הדגלים“ המקובלת בעולם.

ואין כרב החובל זאב הים ראוי ומוכשר לעריכת ספר כזה. מראשוני אנשי הים שלנו — חלוץ וסולל דרך לרבים, מחנך נוער לים ולספורט ימי, שקט, צנוע, מעמיק ומתמיד.

ואין פלא על כן כי עלה בידו להוציא ספר נאה, מועיל, נעים לקריאה וטוב ללמוד.

אבא חושי

הספר הזה הוא תרומה חשובה לספרות הימית המקצועית וההדרכתית, אשר החבל הימי לישראל שוקד בהתמדה על פיתוחה. ספרות זו — תנאי מוקדם היא להתפתחותה של הימאות והמשך גידולה.

ג. ה. ב. פ. / הַיָּמִים טְבוּעַ בְּעַמְקֵי נַשְׁמוֹתֵינוּ*...

צנוע הוא יורד-הים,
 דברו שקול, אמרוטיו מדודות;
 גרוננו לא הצריר
 מתהלה עצמית,
 מאז היות הים צלי-אדמות.
 אך כל מצפיו
 והליכותיו,

מני אז ועד היום,
 פרשיות של על הים,
 נושאי-שעשועים קנזע-ים,
 עליהם ישירו ויזמרו,
 יקראו ויספרו.
 וכאשר, על פי צו מלכות צליון,
 הימה יפליג קנן אצליון -
 כל איש ואשה ראויים לשקם,
 ראה יראו בו גאנתם.
 כי מדור ראשון ועד הלום,
 במתקמה ובשלום,
 להם, במצמקי הדם,
 חקיקה המפרכת אשר לים.
 הן מגנם גבול זולת לא יצר,
 לשוא לא יפגע בעם אחר,
 אך על המשמר איתן הוא נצב,
 מול כל תוקפן וגרוכיו.

*

אני בריטניה בתוך הים,
 משפצים באבני-קר,
 שחיוכם וברק-אורכם,
 יש ויצירו קנאת-צר,
 מדורי-דורות יוסיפו שטף,
 מימי התעלה את סלעי החוף,
 ובהתערב בעורקים מי-המלח בדם,
 וחשלו מספרת של יורדי-ים,
 ומסביב להם, עד קץ תב.

(*) השיר הזה שנכתב לכבוד מסקרהצי שנערך עליי המלכה לרגל הכרתה, פורסם בעתונות הימית הבריטית, וזכה לפרסום ולפרטים.

אוקגנס צנק משפרינו יגלגל,
 ולכן -
 אם כי הרחק בתוך הפשט נדורה,
 על הר נשפה,
 או בצד מצין שופע בצמק פורה,
 או בינות לרבוא רבואות מצשנות והומות
 מראה -

הים טבוע בצמקי נשמותינו,
 כי אבות-אבותינו -
 בקסינות רעועות ובמחיר יקר עד אין קץ -
 בצצמח גבורתו נאבקו גם יכלו,
 משרש שולחי במסחר דם,
 פרה נצר של גבורי-ים,
 לא גבורים מעולם אנדה -
 כי אם גזע אנשים נקשי-לב ודרוכי-און
 מצויגי-אמץ ודרוכי-בשרון.

*

לכן כי נבקש סמל נאות,
 שדומית-אלם נדמי,
 לימין מלכתנו יתנצב לדורות,
 הלא נבחר באניות-הצי,
 העומדות כחומה על המשמר,
 למען הגן על דרכי המסחר,
 מאימת שודד, מפחד צר,
 אך קדימה ברב-און,
 נוכח קמרוני-שמים,
 הצי ינוע בגאון,
 יפליח חלקת המים,
 לא צנת ואבים הם, חסרי-לב,
 מרחיבי גחירים שומרי דם,
 כי אם בני-אנוש למודי סבל וקאב,
 יוצאי לדרך לטהר הים,
 לכן הצדיעו בעברכם,
 בני אלה האיים,
 כי אתם ממשפחתם,
 והם לכם אחים.
 הוי הצדיעו בהמוג דמותם,
 אל נכח רקיע מחויר,
 כי למענכם ישפכו דמם,
 גבורי זה הצי האדיר.

הרגם מאנגלית : בצלאל גילאי

דייגי באלאקלאבה מאת אלכסנדר קופרין

ש ק ט

בסוף אוקטובר או בתחילת נובמבר מתחילה באלאק־לאבה — פינה מופלאה זו של האימפריה הרוסית המגוונת — לחיות חיים מיוחדים. הימים עדיין חמימים, אך בלילות שורה קרה והאדמה מצטלצלת אטומות מתחת מדרך הרגלים. אורח־הקייטנות האחרונים נהרו לסבסטופול עם צרוריהם, מזוודותיהם, קלתותיהם, ארגוניהם, ילדיהם חול־החזירית, והריבות הדיקדנטיות. כזכר לאורחים נשארו רק זגי הענ־בים, שזרעו החולים, לשם בריאותם היקרה, בכל מקום — על חוף הים וברחובות הצרים — בשפע מעורר שאט־נפש, ואף האשפה שנצטברה מזנבות סיגריות, קרעי מכתבים ועתונים, כל שנשארו אחרי הקייטנים.

ובבת־יד נעשה בבאלאקלאבה נוח, מרווח וצח, בדיוק כמו בחדרים אחרי נסיעת אורחים בלתי רצויים, שמילאום המולה, עשן וזוהמה, והאוכלוסיה היונית הותיקה, שהת־חבאה עד היום באי־אילו חגוים או בחדרי־חדרים, מגיחה החוצה, על החוף, לכל אורכו ורחבו, שטוחות מכמרות, על אבני־הכביש המפולמות נראות הן עדינות ודקות, כקורי־עכביש, והדייגים זוחלים עליהן על ארבע, כמו עכבישים שחורים גדולים, המאחים תוך טווייה את המצודה שנפרמה. אחרים שוזרים את העבות לדיג הסמרון והפוטית, ולשם כך הם רצים פנים ואחור, על גבי הכביש, טרודים בעבודתם, כשהעבות מאחרי גבם, והם שוזרים בלי הפסק נגד פניהם את פקעת החוטים.

בעלי האסדות מחדדים את הקרסים לדיג הסמרון — קרסי־נחושת שקהו, ושאחריהם, לפי אמונתו הדייגים, נמשך הדג ביתר חשק מאשר אחרי הקרסים החדישים, האנגליים, של פלדה. מעבר למפרץ מתקנים, מזפתים וצובעים דוגיות, הנהפכות בקרקעיתן למעלה.

אצל בארות־האבן, שם מקלחים המים בקילוח דק ומפטפטים, מגלגלות שעות ארוכות על עסקי־ביתן הקטנים נשים יוניות רוזות, שחומות־פנים, בעלות עינים גדולות ואף ארוך, הדומות דמיון כה מופלא ונוגע עד הלב אל דיוקנה של האם הקדושה באיקונין הביזנטיים.

וכל זה נעשה מתוך־מתון, בטורח ביתי, נוח, ושכנותי, בזריות רגילה, שנסגלה מדורי־דורות, ובענות־חן. תחת שמש־סתיו בלתי־מלהטת, על שפת המפרץ הכחול, הצוחל, תחת כיפת שמיי־הסתיו הבהירים, הכפויה במנותח על־פני הריסות ההרים החשופים המכתירים את המפרץ.

לקייטנים אין זכר. הם כאילו לא היו. שנים־שלושה גשמים הגונים — ומעל הרחובות נגרף זכרם האחרון. וכל הקיץ חסר־הטעם ורבי־ההמולה עם מוסיקת כלי־הנשיפה בערבים והאבק הנישא משמלות הגברות והאהבהבים הע־לובים, והויכוחים על נושאים פוליטיים, — הכל הופך חלום רחוק ונשכח. כל מעיניו של מושב־דייגים זה נתונים עכשיו לדגה, לדגה בלבד.

בבתי־הקפה של איבאן יוריץ ושל איבאן אדמוביץ, לקול ניקושן של עצמות הדומינו, מתאגדים הדייגים לאגודים. נבחר הראש. השיחה מתנהלת על החלקים בשותפות, על המכמרות, על הקרסים, על הפתיון, על הפיפיה, על הפלמוד, על הפוטית, על הסמרון ועל תרנגול־הים. בשעה תשע שוקעת כל העיירה בשינה עמוקה.

בשום מקום שברחבי רוסיה, — ואני הרי עברתי בה לארכה ולרחבה, — לא שמעתי שקט עמוק, מלא ושלם, כמו בבאלאקלאבה.

יוצא אתה אל המרפסת — וכולך נבלע בחשכה ובד־ממה. שמים שחורים במפרץ, הרים שחורים. המים כל־כך דחוסים, כל־כך כבדים וכל־כך שקטים, שהכוכבים נשקפים משם, בלי זיע ובלוי נייע. השקט אינו מופרע אף ע"י קול אחד של משכן־אדם. לפעמים רחוקות תבחין אונך כמעט איד יתנפץ גל זערער אל אבן החוף. וקול בודד מילודי זה מעמיק עוד יותר את הדממה, עוד יותר מזקיף אוניה. אתה שומע, איך פועם הדם פעימות שוות באזניך. חרקה דוגית על חבלה ושוב שקט. אתה חש איך הלילה והדממה נתמזגו מיזוג שחור אחד.

אני צופה לצד שמאל, למקום שהלשון הצרה של המפ־רץ נעלמת והולכת, בהידחקה בין שני הרים.

שם מתנוסס הר משופע, ארוך, המוכתר הריסות עתיר־קות. אם תיטיב להתבונן בו, תראהו ברור כולו, משל למפ־לצת־ענק אנדית, שדבקה בחזה אל המפרץ, ובהשקיעה את חרטומה הכהה עמוק בתוך המיטו ואונה קשובה, היא גומעת אותם בצמאון ולא תרוה.

במקום שצריכה להיות קבועה העין אצל המפלצת מנצנץ כנקודה אדומה פנס בית־המכס. אני מכיר פנס זה, מאה פעמים עברתי אצלו, נגעתי בו ביד, אך בדממה המוזרה ובשחור העמוק של ליל סתוי זה אני רואה יותר ויותר ברור הן את גבה והן את חרטומה של המפלצת העתי־קה, ואני חש, שעינה הקטנה, הערמומית, הרעה והלוהטת, עוקבת אחרי ברגש של איבה מסותרת.

הלילה, שנדמה לי כאילו הולך אני יחד אתם, אף-על-פי שהמרחק בינינו — יודע אני אל-נכון — יותר מוויארסטה שלמה. אך הנה הוא פנה הצדה, אל איזושהי סמטה מרוצפת, או אולי ישב לנוח על ספסל: פסיעותיו נדמו, שקט, אפלה. (° לפי „האודיסיאה“ של הומירוס טלטלה הסערה את אודיסיאוס הרחק מארצו והביאה אותו לארץ הליסטריוגונים, אשר בחופי הים השחור.

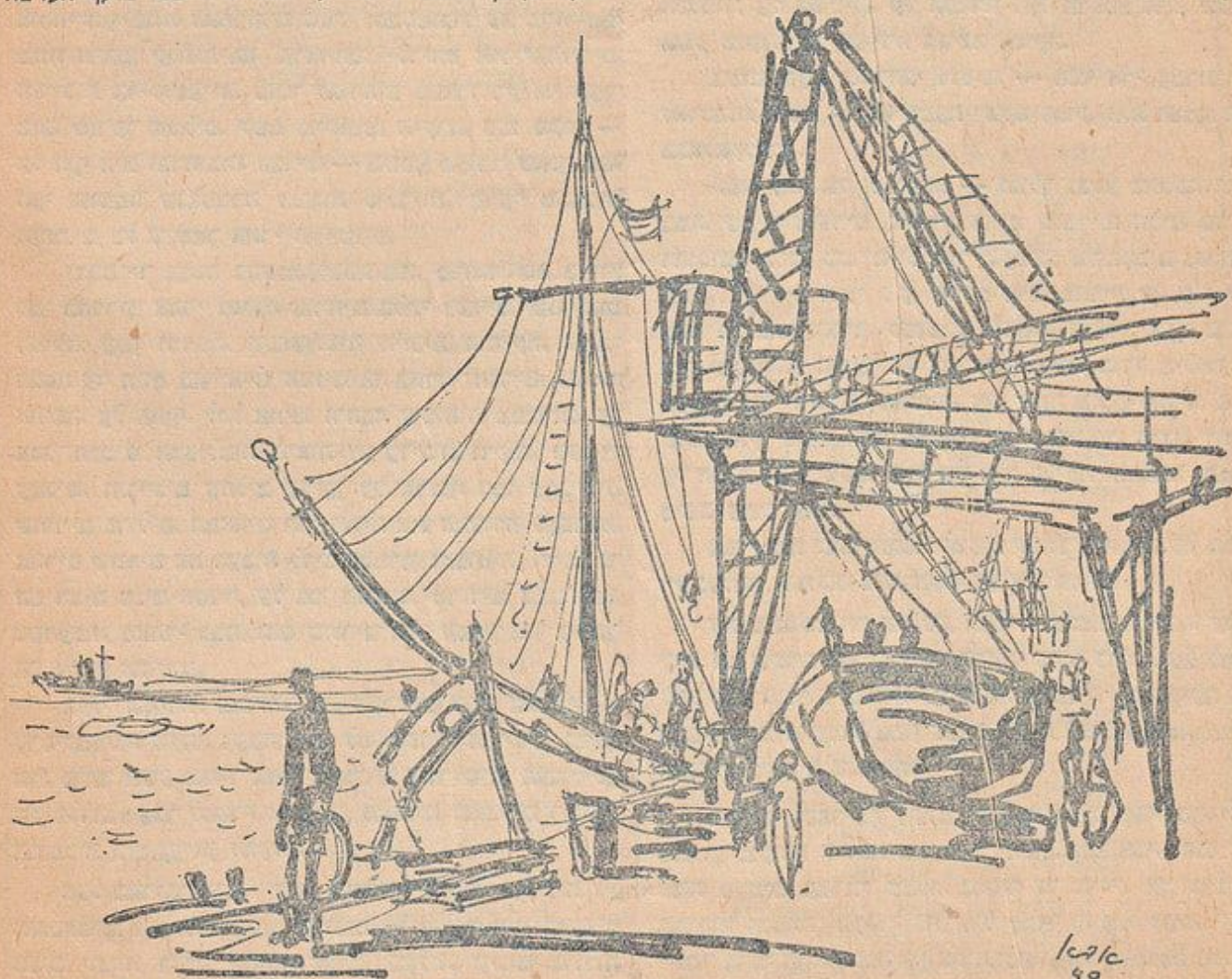
ה כ ו פ י ה

בא הסתיון המים צוננים. לעת-עתה נדוגה הדגה הועירה ברשתות, באותן הרשתות המושלכות ישר מהסירה את תחתית הים. אך הנה יצא הקול, שיורא פאראטינו צייד את האסדה שלו ושלח אותה למקום שבין איא ולאספיה. שם הקים את המערכה לדיוג הכופיה. יורא פאראטינו אינו אמנם לא אימפרטור גרמני, לא באס מהולל, לא סופר של האופנה, לא זמרת של רומנסים צועניים, אך כשאני חושב עד כמה היה שמו מוקף הערצה

במוחי מנצנץ חיש חרוז מהומירוס על המפרץ הצר של הים השחור, מקום שם ראה אודיסיאוס את הליסטריוגור (נים °) הצמאים לדם. חושב אני עוד על בני-גינאואה העזים, הגמישים, היפים, שהקימו כאן, בראש ההר, את מבצריהם הגדולים. חושב אני גם כן על זה, שפעם בליל-חורף סוער גופץ אל חזה המפלצת העתיקה צי אנגלי שלם יחד עם הספינה המגונדרת, היהירה, „בלאק פרינסט“, שעכשיו תנוח ודאי על תחתית הים. הנה כאן, סמוך מאוד אלי, עם כל מיליוני ככרות-הזהב ומאות החיים.

המפלצת העתיקה ממצמצת מתוך שנתה בעינה הקטנה, החדה והאדומה. היא נראית לי עכשיו כאלוהות עתיקה עתיקה נשכחת, החולמת בדממה שחורה זו את חלומותיה של אלפי השנים. והרגשה מזרחת תתקפני.

נשמעות הפסיעות המרושלות של שומר-הלילה, ואני מבחין לא רק כל נקישה ונקישה של מגפיה-הדייגים שלו, הכבדים והמפורזלים, על אבני המדרכה, אלא גם כיצד הוא שף בין צעדיים בעקביו. קולות אלה נל-כך ברורים בדממת

ציור : אבא

על הרציף בנמל יפו

וכבוד בכל איזור הים השחור. — נזכר אני בהנאה ובגאווה בידידות שהיה קושר לי.

יורא פאראטינו הריהו בדמותו ובצביונו: יווני בעל מידה בינונית, חסון, מלות ופזות כבן ארבעים. לו צואר של פר, צבע שחום לפנים, שערות חיוורות מקורזלות, שפם שחור, סנטרו המגולח מרובע, עם עקמומיות בהמית באמצע — סנטר המעיד על רצון תקיף ואכזריות רבה, ושפתים דקות, קשות, המשולשלות נמרצות למטה בשתי זיות, אף איש לא היה בכוחו להתחרות עם יורא בשחיה, ואיש לא ראהו מבוסס. איש לא ישוה ליורא בהצלחה — אפילו פיודור מאוליאז'ה גופא.

כשמספרים ליורא, שהסערה פרמה את רשתותיו או הגלים הציפו את אסדתו הגדושה דגה יקרה, והיא ירדה במצולות, — מעיר יורא דרך-אגב:

— תצלול שם, לכל הרוחות — ותיכף-לכן ישכח שכוח כל הענין.

על יורא סחים הדייגים לאמור:

— הכופיה אך תחשוב ללכת מקרטש. הגה, ויורא כבר יודע איפה להקים את מערכת הדיוג.

המערכה — הריהי מצודה, העשויה רשת באורך של עשרה סאז'ן וחמישה סאז'ן ברוחב. בפרטים, מעטים יתענינו. מספיק רק אם נאמר שהדגה ההולכת בלילה בהמוניה ליד החוף, נתפסת, תודות לרשת הנטויה, במצודה זו, ולהיחלץ משם כבר אינה יכולה בלי עזרת הדייגים, המרימים את המערכה מהמים ומנערים את הדגה אל תוך אסדותיהם. נכבד מאוד רק לכוון את השעה, כשהמים על-פני מערכת הרשתות יתחילו לרתוח, כמו דייסה בקדרה. אם יסנחו את הדעת ממועד זה, תנתק הדגה את הרשת ותימלט.

והנה, כשההרגשה המסתורית גילתה ליורא את כוונת הדגים — היתה כל באלאקלאבה שרויה כמה ימים בחרדה ומתיחות מייגעת. הנערים התורנים היו משגיחים יום ולילה מראשי ההרים על הרשתות, והאסדות עמדו מוכנות. מסבי סטופול באו סוחרי-הדגים, ובית החרושת המקומי לשימורי-דגים פינה מחסנים בשביל הסחורה העצומה.

פעם בהשכמת הבוקר נשמע הקול פה ושם — בבתים, בבתי-הקפה, ברחובות, — ובכל מקום הוא נישא כברק:

— הדגה יצאה. הדגה הולכת! הכופיה נתפסה במצור דותיהם של איבאן יגורוביץ', של קוטי, של כריסטו, של ספירו ושל קפיטנאקי. ופשיטא, של יורא פאראטינו.

כל איגודי הדייגים יוצאים באסדותיהם אל הים. שאר התושבים, כמעט כולם, נאספו על החוף: זקנים, נשים, ילדים, ושני הפונדקים הכרסתנים ובעל בית-הקפה הסב, איבאן אדמוביץ', והרוקה, אדם עסוק תמיד, שבא בחפזון לרגע קט, והחובש בעל המזג הטוב, יבסיי מרקוביץ', ושני רופאי המקום.

חשובה בעיקר העובדה, שהאסדה הראשונה, החוזרת אל המפרץ, מוכרת את שללה במחיר יקר מאוד — לפיכך יש בשביל העומדים ומחכים לה גם משום ענין וספורט וגם משום אנוכיות וחשבון של רווחים.

לבסוף, באותו המקום שלשון-המפרץ הולכת וצרה מאחרי ההרים, מופיעה הסירה הראשונה, בעקפה במשופע את החוף.

— זה יורא.

— לא, קוליא.

— פשיטא, זה גיפאלי.

לדייגים נוהג גנדרני מיוחד, כשהדיג מבורך בשפע, אין נכנסים למפרץ מתון-מתון, אלא באים ישר ביעף על גבי המשוטים, ושלושה שייטים במידה ובקצב אחד, במתחם את שכמם ושרירי ידיהם, בכפפם בעוז את צואריהם, ובה-טלטלם כמעט לאחור, מכריחים את הסירה לרוץ במהרה תוך דחיפות קצרות על-פני חלקת המפרץ. ראשם, פניו אליהם, חותר בעמידה; הוא מכוון את דרכה של האסדה.

פשיטא, הוא הוא, יורא פאראטינו!

האסדה גדושה עד לירכתיה דגה לבנה, מכסיפה, עד כי רגלי השייטים שטוחות עליה ישר ודוחקות אותה, במרושל, עוד בשעת ההליכה, כשהשייטים עוד לא האיטו את מרוץ הסירה, קופץ יורא על רציף העץ.

מיד מתחיל המקח-וממכר עם הסוחרים.

— שלושים! — אומר יורא וטופח בתנופה על כף ידו

הגרומה הארוכה של היווני הגבוה.

זאת אומרת, שרוצה הוא למכור את הדגה במחיר של שלושים רובל בעד כל אלף.

— חמישה-עשר! — צועק היווני, ואף הוא מצדו,

בחלצו א תידו מתחת, טופח על כפו של יורא.

— עשרים ושמונה!

— שמונה-עשר!

טפח-טפח...

— עשרים וששה!

— עשרים!

— עשרים וחמישה! — אומר יורא בקול ניחר. —

ואצלי עוד אסדה מגיעה.

אותה שעה נראית מעבר ללשון-הים עוד אסדה אחת, עוד שניה, שלישית, ובבת-אחת — עוד שתיים. הן מתאמצות להקדים אחת את השניה. לפי שהשער על הדגה יורד והולך. לאחר חצי-שעה משלמים כבר בעד אלף חמישה-עשר רובל, לאחר שעה — עשרה, לבסוף — חמישה, שלושה.

עם ערב מסריחה כל באלאקלאבה עד לאין נשוא מדגה, בכל בית נצלית או נכבשת בחומץ הכופיה. הפיות הרחבים של המאפיות מחוסמים ברעפי-חמר, בהם נצלית הדגה בשומן שלה. זה נקרא: כופיה צלוייה — מאכל-תאיה

של גרגרני המקום. וכל בתי-הקפה והפונדקים מלאים עשן וריח של דגה צלוייה.

ויורא פאראטינו — הפוזן ביותר שבכל באלאקלאבה — נכנס לבית-הקפה, מקום שם הצטופפו בעשן-הטבק ובקיטור הדגה הצלויה כל דייגי באלאקלאבה, ובקול מפקד, המתגבר על ההמולה הכללית, יקרא אל בעל בית-הקפה:

— לכל איש ואיש ספ קפה!

רגעשל השתתקות הכל, תמיהה וצהלה.

— עם סוחר או בלי סוכר? — שואל ביראת-הכבוד

בעל בית-הקפה, איבאן יוריץ הכיפת, השחום.

משך דקה אחת עומד יורא ושוקל בדעתו: ספל קפה עולה שלוש קופיקות, ואילו עם סוכר — חמש. אך הציניקות זרה לרוחו. היום הדיג האחרון שעל אסדתו הרויח לא פחות מעשרה רובל.

והוא מחזיר תוך זלזול:

— עם סוכר, ומוסיקה!...

מופיעה מוסיקה: אבוב ומצלתיים. הם מצלצלים ומאביבים עד שעה מאוחרת בלילה שירים טטריים מונוטוניים ועגמומיים. על השולחנות עולה יין חדש — יין רוד, הנותן ריח של ענבים שזה אך דורכו; ממשנו תשתכר במהרה

עד מאוד, ולמחרת יכאב לך הראש.

ועל הרציף פורקים אותה שעה עד מאוחר בלילה את

האסדות האחרונות. שפופים בתוך הסירה, שנים או שלושה יוונים, תופשים בזריות רגילה שני דגים ביד ימין וביד שמאל שלושה, ומשליכים אותם אל תוך הקלת, בנהלת אותו זמן חשבון מהיר ומדויק שאינו נפסק אף לרגע.

וביום המחרת מוסיפות לבוא אסדות מהים.

דומה שכל באלאקלאבה מלאה דגים.

חתולים עצלים ששבעו דגים עד הפח כרסם, מתגוללים לרוחב המדרכה, וכי תבעט בהם ברגל, הם יפקחו ללא-רצון עין אחת ושוב ירדמו. ואווזים, גם כן מנומנמים, מתנודדים באמצע המפרץ, וממקוריהם בולטים זנבות הדגים שנשתיירו מאין עוד כוח לאכלם.

באוויר עומד ותלוי עוד ימים רבים הריח החריף של דגה צלוייה. ובקשקשים קלים, דבקים של דגים, מקושטים רציפיה-העץ ואבני הכביש וידי עקרות-הבית המאושרות ושמלותיהן, ומי-המפרץ הכחולים, המתנועעים בעצלות תחת שמש-הסתיו.

מ ר ו ס י ת : אליהו מיטוס

(„במעלה“)

חידון ימי

- (1) מי חיבר את הסימפוניה „האוקי נוס“?
 - (2) מי חיבר את „הים השקט והנטיעה הצלחה“, שהיא פתיחה לתזמורת?
 - (3) מי הוא מחברה של היצירה „שער לים“, קאנטטה לזמרים, למקהלה ולתזמורת?
- ראה תשובות בעמוד 21.

גית-ספר לעובדי נמלים ברוטרדם ארגון הקבלנים בנמל רוטרדם, „שכא-ווארט וארניגונג זואיד“, יפתח בספטמבר

ש.ו. בית-ספר מקצועי לעובדי נמלים, ש- הוא הראשון מסוג זה בעולם. התלמידים יתקבלו בגמר לימודיהם בבית-הספר העממי; הקורס המקצועי יימשך שנתיים. בתום הלימודים יקבלו הבוגרים דיפלומה. מלבד הלימודים יקבלו גם הכשרה בעבודה מעשית. לפי התכנית יהיו בעתיד כל עובדי נמל רוטרדם בוגרי בית-הספר המקצועי.

בנמל טריאסט נמשכת העבודה ללא הפרעה

על-אף המתיחות המדינית הרבה שהשתררה סביב טריאסט, נמשכת בנמל עצמו העבודה באין מפריע ובמלוא הקיטור. ה-

על מותו ללא עת

של

זאב שינד ז"ל

מבוני הספנות העברית, יו"ר מועצת המנהלים של צי"ם וחבר מרכז החבל הימי לישראל.

מת א ב ל מ ר ה

בית החבל הימי לישראל

מאורעות שהתרחשו בעיר לא פגעו בעבר דה בנמל, שבו מתנהלת עבודת הפריקה והטעינה בדייקנות.

בתחום הציוד זכה נמל טריאסט בהישג מיוחד: נוספו כמה מנופי „פוליס“ מיוחדים, לטיפול בברזל גלמי ובמחצבים. מנר פים אלה ראויים גם לטעינה מתוך קרונות רכבת ותפוקתם היא 260 טון לשמונה שעות עבודה.

מצרים הזמינה אניות בהמבורג

מצרים הזמינה שתי אניות סוחר גדולות בהמבורג. ביצוע העבודות להקמת הסכר בנילוס העליון נמסר אף הוא לחברות גרמניות, שהתחרו בחברות בריטיות ואמריקניות.

ציוד הדיש לנמלי-היצוא הדניים

לאחר שנתקבלו תלונות רבות מלקוחות בחו"ל, כי תוצרת חקלאית דנית שהיתה מיועדת ליצוא, ניזוקה בשעת הטעינה על אניות, הוחלט בדניה לצייד בציוד הדיש את נמלי-היצוא אודאגנא, אסבירג, ארהוס, ואלבורג. לפי התכנית יכוסו חוף הנמל ומקומות ההטענה בגג — דבר שיאפשר להטעין את המטענים בכל תנאי מזג האוויר. כן יוקמו מחסנים חדישים, שבהם תישמר התוצרת החקלאית לפי כל חוקי ההיגיינה; הדבר יאפשר גם ביקורת נוספת של איכות המשלוחים לפני הטעינה.

משלחת ימית-מדעית נועזת

זה מקרוב הפליגה ספינת-שיט בת 48 טון ממעגנה שבנהר המבל, ליד סאותהמפטון. מנהג נושן היא, שאין רושמים ביומנה של ספינה את מטרת מסעה עד שהשיגתה: אולם הדרך בה תפליג „הנסיכה וימאי” תהיה, למעשה סביב כדור העולם ותימשך כשבע שנים.

אין המדובר במסע תענוגות. אדוניה ורבי-חובלה של אניה זו, ד"ר בודהון מדוזה סוילונג, הוא איש-מדע בן ארבעים וחמש, ממוצא פולני, ששימש עד הזמן האחרון פרופסור-משנה לפיסיקה במכללה של וונקובר, קנדה. מטרתו העיקרית היא: לימוד תכונות תיו המגנטיות של כדור הארץ תוך סקר יסודי כאשר עוד לא נעשה בהיסטוריה של 24,000,000 מילין מריבעים מפני האוקיינוס השקט, האטלנטי וההודי.

Magnus magnes ipse est globus terrestris — כדור הארץ עצמו הוא מגנט גדול — כתב בשעתו ויליאם גילברט, רופאה של המלכה אליזבת. עובדה זו מתגלית מחדש לכל אדם כשמחט מצפן-הכיס שלו מצביעה אל הצפון המגנטי ולא אל הצפון האמתי. כבר בתחילת המאה ה-17 הרגישו, כי המחט המגנטית אינה פונה תמיד לאותו הכוון: כי היא סוטה לעתים כדי עשרים מעלה והסטיית משתנות ממקום למקום.

מגנטולוגים התענינו מאז ומתמיד בתופעה מוזרה זו ובבעיית השדה המגנטי של כדור הארץ בכלל. עד הנה לא הגיעו להסבר הנכון. ידוע, שהמרים מגנטיים פאבדים תכונותיהם בהדרגה בטמפרטורות גבוהות. אולם כדור הארץ, שגרעינה הם מאד, אינו מאבד תכונותיו המגנטיות — מדוע?

לפי תיאוריה אחת קיים השדה המגנטי כתוצאה מזרמים הש"מליים הנוצרים במעמקי האדמה. אולם הבעייה טעונה בחינה של גורמים רבים, ובעיקר לקויות הידיעות בקשר למהותו של זרם ימי עצום המשתרע מאיי האלאוטים עד לדרום האוקיינוס השקט.

ידיעות אלו מקווה ד"ר סוילונג להשיג במסעו הגדול. תחילה התענין בבעיה לפני עשרים שנה, בפולין. בוונקובר הגה את רעיון הנסיעה. הוא השתדל להשיג אניתי-מחקר בלתי-מגנטית. אניית כאלו כבר נבנו בעבר: היתה „אמראקן קרנגי”, שהתפרצה והרגה את רב חובלה ב-1929; היתה „בריטיש רסרץ”, שלא הותקנה בה תרנים וחבלים, כי השלטונות החליטו שהשלמתה והחזקתה יעלו בהוצאות מרובות מדי. ד"ר סוילונג, בעל עבר ימי עשיר, מצא מוגזמת ביותר, מיד החל מתכננו ובשנה שעברה — גם לבנות את „גון מגנטיק 3”, בעזרת המכללה שלו וידידים במספנה בוונקובר. לעומת קודמיה הרי ספינה זו קטנה וזולה.

חלקי המתכת שבספינה עשויים ברונזה ופלדה בלתי-מגנטית. היא מצוידת במגנטומטר למדידת עצמתו של השדה המגנטי, מהד טפוס המשמש לבחינת סיכויהם.

ד"ר סוילונג בא לבריטניה כדי לרכוש לו אניתי-בסיס. „גון מגנטיק 3” היא ספינה קטנה; למגורי הצוות ולעבודתם דרושה אניה גדולה ממנה. לאחר שסייר בחופי בריטניה מצא לבסוף את „הנסיכה וימאי”, היא יקחנה עמו לזוואי, משם יטוס לוונקובר וביחד עם פיסיקאי אחר ישיט את „גון מגנטיק 3” חזרה ואחרי כן, מהזואי, יפתח בסיווריו כשהוא נע עם קוי האורך הגיאוגרפי הלך וחזור, בירכתי האוקיינוס השקט.

מיוחד במינו הצוות שרוכז למען „הנסיכה וימאי”. ד"ר סוילונג עצמו יכהן כרב החובל, אליו תתלוה אשתו, אנגליה צעירה אשר נישאה לו השנה. סגנו — אירי מגוסה, וכן שני פולנים; האחד

החוקר הימי ד"ר סוילונג

שנמלט מפולין לאחר המלחמה ומאו עבד בספינות בריטיות לדיג במים עמוקים. השני הסתלק לפני שנה מאניה במספנות לונדון. כן הצטרף לצוות נער בן שש עשרה מלונדון שלא זכה עדיין לרדת בים מימי, אך חשק בהרפתקאה. אפשר שד"ר בומברד, שעבר זה לא כבר את האוקיינוס האטלנטי בדוגית פתוחה, כשהוא נזון מתנובת הים, יצטרף לאניה בליסבון.

הספינה תפליג תחת דגל מועדון השייטים של אוקספורד, אשר ד"ר סוילונג נמנה עם חבריו. האדמירליות הבריטית גילתה ענין רב במסע וסייעה לו.

תעודתה הראשונה של הספינה יהיה החלק של מערב האוקיינוס האטלנטי, מקום בו נפגשות רוחות הצפון והדרום המוסות לכוון מערב בהשפעת הסבוב של כדור הארץ. כאן בדעת החוקר לנסות להבין את תופעת ענני הברק והרעם ואת מקורן של סופות הור-ריקן. אגב, באוקספורד השתתף ד"ר סוילונג במחקר שהביא לרעיון „הגשם במלאכותי”. לדעתו אפשר יהיה ע"י פזור חמרים כימיים מסויימים באוויר בו נולדות הסערות הללו — כשלושים במשך חורף אחד — לרסן ולהפכן לגשם קל. שלשה ספרים במט"אורולוגיה חיבר ד"ר סוילונג בפולין; אחד מהם הוא ספר הלימוד הרשמי לצי הפולני. „מאז ומתמיד היתה דעתי שקל יותר לכוון את מזג האויר מאשר לצפותו מראש” — אומר הוא.

מטרת נסיעתה של „הנסיכה וימאי” היא מדעית. אולם האוירה השלטת בה היא אוירה של יורדי ים. אחד מאנשי הצוות התבטא בצורה נמלצת: „בני אדם נבראו רעים ונתונים להשפעתם של דברים רעים מכל עבר. במשך שבע שנים נהיה אנו אנשים חפשיים, אנשי ים”.

ציור: א. בוגן

נמל אילת

אסון "טיטניק" כא חזר

לוקסאט" — בטאון בית יורדי הים בניו יורק מפרטם את הרשימה הבאה על אסונות הים הגדולים ביותר במאה האחרונה. מקרי האסון בימים צומצמו מאד לרגל הרמה הגבוהה של בניו אניות בזמננו וכן לרגל שירות ההצלה המפותח.

ב־1836 עלתה באש ליד חוף מיין שבארזה"ב ספינת הקיטור "רויאל טאר", שהובילה נוסעים ומטען היות־פרא. מחזות האימים שליוו אסון זה תלאה לשון אדם מתארם. רב החובל תומס ריד העלה לסירתו הקטנה אנשים ככל שיכול — ואלה בלבד ניצלו.

בפברואר 1852 היתה ה"בירקנהד" — אנית צבא בריטית — בדרכה למפרץ אלגוא, ועל סיפונה גדוד חיילים עם משפחותיהם. לא רחוק מדרום אפריקה, בסביבה שורצת כרישים, הכתה בסלע והחלה שוקעת. נשים וילדים הורדו הימה בסירות. וכדי שלא תהפכנה הסירות נמנעו החיילים מקפוץ הימה; כשהם מסודרים במערך, בעמדת "דום" צללו הימה, את העקרון "קודם נשים וילדים" קיימו עד אחרית נשימתם. והרי ספור אימים, פרי עטה של אנגליה בת 24, שהיתה בין נוסעי ספינה, אשר ניווקה בסופה במארס 1826 וטולטלה במשך זמן רב ללא מטרה בצפון האוקיינוס האטלנטי. המזון אזל בספינה זה כבר, ארוסה של העלמה, שהיה גם היא בין הנוסעים נחלש בגופו ונפח נשמתו מרעב. והיא, שהיתה ארוסתו, זכתה לחלק הגדול של דמו, וכך נשארה בחיים. ב7 במארס העלתה ה"בלונד", אניתו של לורד ביירון, את הפליטים על ספונה, ועקבות הנערה אבדו מאז ירדה בחוף אנגליה.

בספטמבר 1815 התחוללה טופה עצומה במערב האוקיינוס האטלנטי, שגרמה לאבדות ונזקים בלי־שוערו; בנמל בוסטון בלבד נזקו ונהרסו כ־60 אניות.

בתקופה ההיא לא היו עדיין אמצעי־קשר תקינים ולעתים היכי חדשים ואף שנים לחזרתה של ספינה עד שנתיאשו ממנה.

ב־1846 ציידו אנשי מושבת ניו־היבן את הספינה "אהוה", טעונה סחורה, בחרו צוות מבין טובי המושבה ושיגרוהו לסחור עם בריטניה. 18 חדשים תמימים לא נשמע דבר על הספינה. העיירה החלה מתאבלת ומתפללת לעלוי נשמת בניה. באחד מימל יולי, תקפה סופת רעמים אה ניו־היבן לפתע. משנבקעו העננים נראתה לאנשי העיירה דמותה של "אהוה". יש שאף הבחינו ברב־החובל נצב על הספון. לפתע התמוטטו תרניה ברוח, היא התהפכה על צדה וצללה, זה לשון המסורת הימית במקום זה.

ומפורסם המקרה באניה "שועל הים". באוקטובר 1821 נתהפכה בדרכה מניו־יורק, בסופה אטלנטית קשה. כל עובדיה טבעו, פרט לארבעה שנשארו כלואים בתא הפקוד וחכו לקצם, במחנק. הספינה היתה טעונה מלח ושקעה במהרה, אולם משגמם המלח הוקל משקלה ותעל על פני המים, הפוכה על צדה.

אנשי האניה "ג'וזף וואדס" דימו לראות לזיתן, ויקרבו אניתם לחזות בו מקרוב, רב החובל הבחין מיד כי שבר אניה לפניו, ויצו לתוריד סירה כדי לזהותה. הכלואים בשבר האניה, בשמעם צעדים, החלו זועקים ומכים בכתלים בשארית כוחותיהם. המלחים נפחדו וביקשו לחזור לאניתם. אולם רב החובל לא האמין ברוחות, תפס גרזן, פרץ את התא וחילץ את הכלואים.

עד שנת 1915 לא פותח כל שרות רציני לפעולות הצלה ימיות. מבצעי ההצלה, הבודדים בכל ההיסטוריה הימית, בוצעו בעיקר בעזרתן של אניות המכס הקטנות, אשר שוטטו לאורך החופים. מוצבי

הצפית דלי־אמצעים נקבעו פה ושם ליד מגדלורים ובנקודות־סכנה לשיט. רק ב־1915 עם הקמתו של משמר החופים בארה"ב, נתאחדו משמרות־המכס עם שרותי ההצלה הימית. אולם דוקא אותה שנה אירע הגדול באסונות הים, הלא הוא אבדן ה"טיטניק" בה קיפחו חייהם 1517 אנשים.

בעזרת קשר אלוט והתפתחות הטכנית פותחה רשת מסועפת של תחנות־הצלה, אנית־משמר, שוברות־קרח, אניות לתצפית מזג האויר, אירונוים וכר', במטרה לפקח על מסילות־ההפלגה באוקיינוס ולחוש לעזרתן של אניות בעת צרה. מהלכן של האניות המצויות בים (מגדל מסוים ומעלה) מותווה על מפת ענק במרכז משמר החופים בניו־יורק, ועין נאמנה שומרת עליהן 24 שעות ביממה. אסון ה"טיטניק" לא חזר.

ספינה, אנשים וטוסיס נטרפים בים (ציור היסטורי)

סקר ים המלח לפני מאה שנה

לפני מאה שנה ומעלה, ב־1848, נערך הסקר הטופוגרפי גראפי הראשון של ים־המלח ועמק הירדן על־ידי רב־החובל פ. ו. לינץ' מצי ארה"ב וקבוצה נבחרת של 12 מלחים אמריקאיים.

המשלחת יצאה בחסות הצי האמריקאי; תולדותיה מתוארות בספר שנכתב על־ידי רב־החובל עצמו, ויצא לאור בפילדלפיה בשנת 1849. הספר מקושט בציוריהם של שנים מבין אנשי הצוות, ומצורפות אליו מפות של הירדן ושל ים־המלח — פירותיה הראשיים של עבודת המשלחת.

לאחר השלמת ההכנות ובנית שתי סירות־מתכת, שנועדו לשיט בים המלח, הפליגה הקבוצה לדרכה. בטבריה עלו האמריקאים על אחת הסירות, ובמשך שמונה ימים בערך שטו דרומה בירדן המתפתל, בעברם 27 מפלי־מים. הם היכנו מפה מדויקת של כל פניה שבאפיק ושל צורתו הטופוגרפית של החוף. אחר־כך הקיפו המלחים את ים־המלח.

סך הכל שהו רב־החובל לינץ' ואנשיו 22 יום על ים־המלח, כשהם סובלים מחוסר אספקה, צמאון, תנאי אקלים קשים ומסכנה בלתי־פוסקת של התקפות מצד בדואים.

לאחר השלמת העבודה עלו המלחים לירושלים ושם טיפל בהם הקונסול הבריטי, הואיל ולא היתה עדיין קיימת בעיר נציגות דיפלומטית אמריקאית. מירושלים הם יצאו לסויר על פני הארץ והגיעו עד למקורות הירדן.

עתיד בריטניה בצי הסוחר

במאמר ראשי בגליון האחרון של "דהי ניווי", לונדון, אנו קוראים את השורות הבאות, המבטאות את חרדתה המתמדת של בריטניה לעתיד ימאותה. למותר להדגיש, כי ראוי שגם אנו, בישראל, ניתן דעתנו לדברים אלה. במאמר נאמר בין היתר:

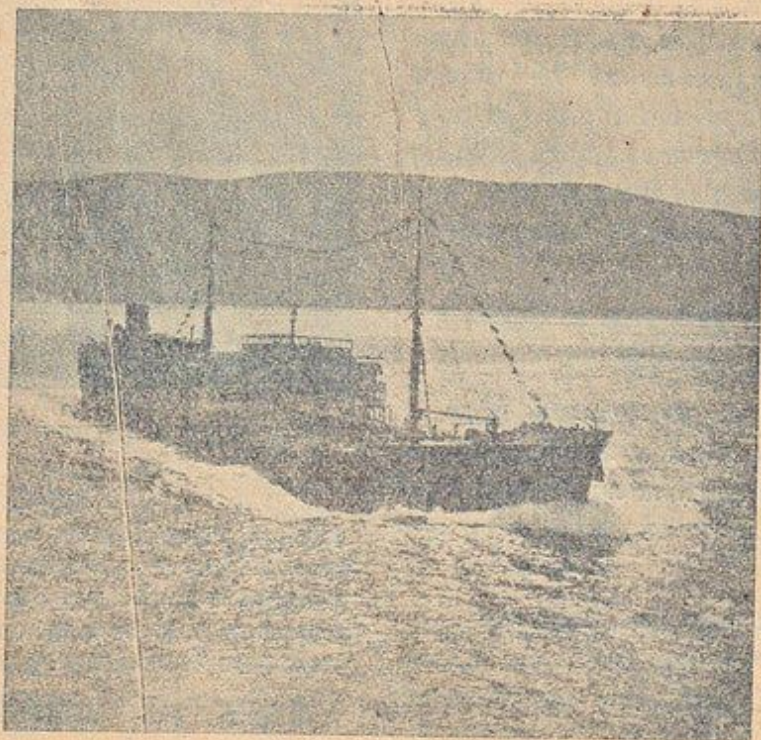
כל דיון בצי הסוחר נוגע במישרין ובעקיפין לכל אדם בבריטניה. ובמיוחד בשעה זו, שהיא שעת-מבחן לענף התחבורה החיוני בימים, אשר אם לא ימצאו לו פתרון מידי עלולים אותותיו להטביע השפעה עמוקה על המשק ועל מעמדה האסטרטגי של בריטניה בימים. מחירים גבוהים, דמי-בנייה מאמירים והולכים ומעל לכל — הטלת מסים מוגזמים מונעים, שאניות צי הסוחר הבריטי יכניסו במשך תקופת קיומן את ההוצאות הדרושות כדי בנית כלי-שיט להחלפתן. התוצאה — הקבול של האניות הבריטיות המהלכות באוקיינוס יורד והולך זה שנים; וזה בשעה שהקבול ה"עולמי של אניות מסוג זה גדל והולך. נוסף לכך בוטלו בבריטניה בחדשים האחרונים מספר הזמנות לאניות חדשות. אם לא יינקטו צעדים לעצירת תהליך זה עלולות התוצאות להיות חמורות לגבי המשק: הן בנוגע למעמדנו בתחום מטבע

החוץ — אשר הצי המסחרי הוא מראשי המסיעים לאיוונו ביצוא נסחר — והן לגבי תעשית כלי-השיט והתעשיות הקשורות גוה לכל גוניהן.

יתר על כן, אין להסיה הדעת מהשפעת המצב הזה על בטחוננו הימי; שכן בעת מלחמה תוגבל יכלתנו לפרנס את עצמנו, לספק חמרים לתעשייתנו, לצבאותינו ולחיל האויר שלנו, ונכלל ספק אם נוכל לעשות מלחמה. כי בכל השטחים האלה תלויים אנו בצי מסחרי מפותח, חזק ויעיל; צי מסחרי מאוון כהלכה במספר מתאים של אניות חדישות מכל הסוגים ומוגן, כמובן, על-ידי צי מלחמה מודרני.

עוינים אלו הועלו, כמובן, לפני הממשלה, העלה וחזרה, אולם ללא תוצאות ממשיות. תמיד חוזרת אותה תשובה: אין שר האוצר יכול לטפל בבעית התחבורה הימית בתור "מקרה מיוחד". תשובה שאין לקבלה, לאור העובדה, שה"אוצר כבר העניק את הזכות של "מקרה מיוחד" לתעשית המכרות.

אולם בעית הצי המסחרי אינה נוגעת לממשלה ולענף התחבורה הימית בלבד. אנו חוזרים ומדגישים: זוהי בעיה חיונית לכל אחד מאזרחי האיים שלנו הן מבחינה כלכלית והן מבחינה אסטרטגית.

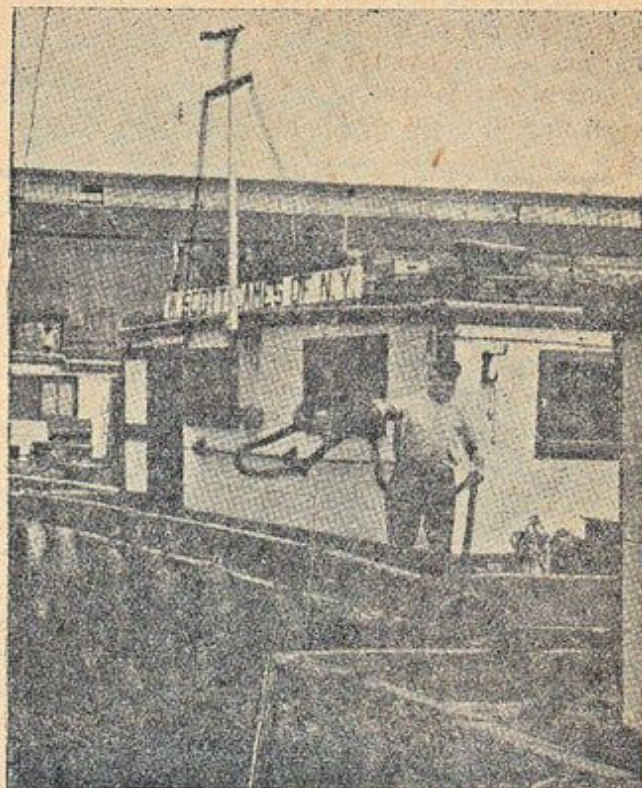

אנית הדלק החדשה ביותר בצי הבריטי — "דהי בריטיש סילור" — 32 אלף טון

רב-החובל מגדל תפוחי אדמה

קשה לאכר לקבוע מתי כשרים תפוחי האדמה להוצאה, אולם שבעתיים קשה הדבר לרב-החובל ארט אלסון, שאינו אכר ולא בן אכר. על גג דוברתו מעבד הקפטן בו השבעים גנת ירק שארכה כ־3 מטרים ורחבה 30 ס"מ. בין יתר הגדולים בגינה זו — תפוחי אדמה.

את הקריירה הימית שלו החל הקפטן כנער ספון באניות-גרה, אחרי כן עבד כשלישים שנה בבנין מספנות וזה אהת עשרה שנה שהוא משמש רב חובל של דוברת, השייכת לחברת הובלה בנייר יורק ומועסקת בהעברת חול לצרכי בניה. באביב שעבר נתקל הוא בתפוחי אדמה רקוב למחצה, ומתוך שחבל היה לו להשליכו, שם אותו בגינה — ושכחו. כעבור מספר שבועות החל תפוח האדמה לנבוט לרוב שמחתו של הקפטן. זו היתה התחלה לגינה הירק המיוחדת במינה.

רב החובל ודוברתו; על סיפונה שיחי תפוחי אדמה

מטמוזן

אניה ספרדית טעונה אוצרות, שנחה על קרקעית הים בקרבת פלורידה, זה 220 שנה, עומדת להחקר סוף סוף. מוסד חקר בושניג גטון קיבל רשיון להוריד אמוזאיים לשם סיור באניה הטבועה, ש צללה בסופת הוריקן. יוזמי המשלחת מקוים לאשר את ההנחה, כי אניה זו היתה חלק משיריה שנשאה אוצרות בשביל הכתר הספרדי.

הורחב הנמל החפשי של ונציה

לרגל ההתענינות הערה שגילו ארגונים מסחריים באיטליה ומחוצה לה בנמל החפשי של ונציה, החליט מיניסטרוניו הכספים

האיטלקי, לכלול בשטח הנמל החפשי מפעלים של כותנה ובתי קרור.

זה מקרוב הופעל קו אניות חדש מנמל ונציה להורו ולמזרח התיכון. חברת „לויט טריאסטינו חידשה את שירות האניות שלה בקו זה על ידי שתי אניות-המנוע „ויקטוריה“ ו„א-סיה“, בעלות נפח של 11.600 טון כל אחת ומהירות של 20 קשר. שלוש ההפלגות הראשונות הן עד הונג קונג.

גם שרות האניות מונציה לדרום-הלוונט יורחב וישרת את נמלי אלכסנדריה, פורט סעיד, בירות, איקנדרון ומרסין ויש שהשרות יגיע גם עד לקפריסין כרתים וקאלמטה

בעית הספנות ההודית

בימי ההתלהבות הלאומית של שנת 1947 הבטיחו מדינאי הודו להקים תוך תקופה של שש שנים צי-אניות שנפחו יגיע ל־2 מיליון טון, חמש השנים מסתיימות בזמן הקרוב, אך נפח האניות ההודיות אינו מגיע כיום אף למחצית המיליון.

אכן, קם מספר של חברות-נפל, מבוססות על הצורך הנקוב של הממשלה ההודית, אשר שילמה סובסידיות בשעור שמעבר לכל הישוב מציאותי. חברות אלה הגיעו עתה לשפל המדרגה משעברה תקופת השפע, שנגרמה בזמנו על ידי מחירי-ההובלה הגבוהים וסכנת הבצורת שאיימה על המדינה.

חוסר הנסיון בהנהלת משק אניות — הוא אחד הקשיים הרציניים ביותר שהודו חייבת להתגבר עליהם, אך בעיה רצינית עוד יותר היא בעיית כוח-האדם. נכון אמנם שימאי הודו הוכיחו עצמם כספנים ממדרגה ראשונה בימי מלחמה כבימי שלום, אך משום-מה אין הם נותנים אומן בקצינים ההודיים, והם מעדיפים לשרת באניות בריטיות. נראה הדבר, כי הגורם העיקרי העושה את ההודי לימאי טוב, הוא האמון שהוא רוחש לקצינו. הממשלה לוחצת על הימאים ההודיים לשרת תחת הדגל ההודי, אך למרות זאת מורגש מחסור באנשים, שיש הכרח למלאותו במדה רבה על שונות — לא ניתן פרס זה השנה מאחר מבין סירות האגודות הימיות העסקת ימאים מפאקיסטאן.

בריטניה צועדת בראש בבניית אניות-משא

מקומה של אמריקה בין בוני האניות אחרי המלחמה הוא מבוטל ביחס למדינות ימיות אחרות. יותר מ־9.5 מיליון טון של חמרים הושקעו בבניית אניות-משא מהלכות-אקינוס במספנות הדי עולם, מ־1947 עד יולי 1952. רק 200.000 טון (2.3%) נבנו להפליג תחת הדגל של ארה"ב.

בריטניה צועדת בראש בבניית אניות משא בתקופה שלאחר המלחמה. בחלקה 21% מכלל האניות שבניתן החלה ונסתיימה למן תום המלחמה. נורבגיה בנתה 13% וצרפת 9%.

כיום אין נבנית אף אניות-משא אחת במספנות ארה"ב בשביל בעלות אמריקאית פרטית.

תשובות לחידו הים

שבועמוד 16

- (1) הקומפוזיטור היהודי אנטון רובינ' שטיין.
- (2) הקומפוזיטור היהודי פליכס מנדל' סון.
- (3) הקומפוזיטור הישראלי אברהם דאוס.

ישראלה - חוזרת לארץ מבלי שהשלימה את סיורה

ישראלה, סירת הטיוול בת 5 הטונות, שיצאה לפני חדשים מספר לסיור סביב כדור הארץ כשעל סיפונה 6 ימאים, עומדת לחזור לארץ בשבועות הקרובים על אף העובדה שעדיין לא סיימה את סיורה. ימאי "ירושלים", שפגשו בסירה בגמל סיוטה שבמרוקו הספרדית סיפרו לסופרנו, כי מצב רוחם של ימאי "ישראלה" מרומם על אף הפגעים ותלאות הדרך. שער ראשם מגודל פרע, עורם שוף ומראה פניהם טוב. במיצר גיברלטר פגעה בהם סערה עזה, ששברה את תורן הסירה. הימאים ביקשו מחסה בטנג'ר. מחוסר תקציב לתיקון הסירה שהו בטנג'יר ימים מספר, אך חברי מועדון השייטים באו לעזרתם ואספו 115 ל"ש. בכסף זה תיקנו את הסירה, הצטיידו במזונות והמשיכו בדרכם. כן פגעה בהם סערה עזה ליד כרתים, אך עזו רוחם ונסו יונם עמדו להם. פעמים מספר צוידו ימאי "ישראלה" במזונות ולבסוף הם נאלצו לוותר על תכנית סיוורם בצפון אפריקה ובדרומה, ולחזור לגמל הבית. ימאי "ישראלה", שלא נאותו להזמנת ימאי "ירושלים" להפליג באניה זו, הבטיחו כי יש בדעתם לערוך כעבור זמן-מה סיור נוסף סביב כדור הארץ.

הדייגים היוגוסלבים חוזרים למולדתם

הנשף החגיגי לדייגים שנערך ע"י חברת "נחשון" במלון "וינדזור", בחיפה, שימש גם הזדמנות להיפרד מקבוצת הדייגים הירי גוסלאביים, אשר באו הנה לסייע בפיתוח דיג הפלאמידות, שיטה אשר הם בקיאים בה ממולדתם.

הדייגים היוגוסלאביים, 16 במספר, הביי או הנה שתי ספינות יקרות, העולות בס"ה 250 אלף ל"י. גם הציוד לדיג הפלאמידות הוא יקר: הרשת, אשר ארכה 750 מטרים ורחבה 100 מטר, שוויה הוא 100 אלף ל"י. היה זה נסיון לדוג כאן את הדגים ממש" פחת הפלאמידות, המגיעים הנה בנדודיהם

מן האוקיינוס האטלנטי ושורצים במים הי עליונים. הנסיון הוא לא קל ודרושה לזה הקופה ממושכת. הפלאמידה היא דג גדול, מרובה בשר, המשמש בעיקר לשימורים. סבורים, כי הדייגים היוגוסלאביים יחזרו הנה לעונה, בחדשי מארס-מאי. בפיתחת הנשף, אמרו את דבריהם מ. ארליך, המפקח על ספינות "נחשון", גוסטה רכב, מנהלת "נחשון", ד"ר נ. וידרו, י. אל' מוגי, קונסול יוגוסלאוויה ונציג הדייגים. התכנית האמנותית כללה זימרה, נגינה וריקודים. חברת "נחשון" עומדת לקיים גשף שנתי כמסורת.

החלו בהארכת המזח בעין-גב

בעזרת משרד הפיתוח החל משק עין-גב בהארכת המזח המערבי לאורך של שלר שים מטר. עבודה זו תעלה כ-12,000 ל"י. כידוע נגרם מדי שנה נזק של אלפי לירות לסירות הדיג, שאינן מוגנות ונקרעות מ" מעגן בימי החורף. המזח המוארך ישמש

קיר-מגן ויהווה מעגן בטוח לסירות-הדיג, מספנת הסירות של משק עין-גב, היחידה על שפת-הכנרת. עוסקת בתיקון הסירות של כל האיזור.

ספריות נידות לאניות בלב ים

ארגוני הספריות הניידות סופקו כבר בי חלקם לאניות. עד היום צוידו 5 אניות. הארונות עשויים פח פלדה כדי להבטיח יציבות. הם מצוידים בידיות נשיאה מיר חדות ואוני הרמה — המאפשרים את נשיאתם הנוחה והרמתם מהרציף לאניה באמצעות מנוף.

לכל ארון 6 תאים פנימיים וקיבולו כ- 70-80 ספר — המהווים את הספרייה הס- טאנדארטית באניה משא. הארונות מצר יידיים בפסירעמידה מיוחדים בתחתיתם וי- כולים לשמש במצב מאונך ומאונך כאחד. אספקת הארונות תבטיח שמירה על הס- פרים ותקל את החלפתם ואספקתם בנמלי חו"ל, כשהמדובר הוא בהפלגות ארוכות. (חורן.)

נדידת ניצלה מסכנת שביעה באודיסה

ספינת המשא הישראלית "נורית", שביקרה בחי השעשועים מלאים מבקרים. בין העובי זים ברחובות רב אחוז הנשים.

חביות-הנפט שעמדו להישלח לבדיקה בי- בתי הויקוק בחיפה, לא נשלחו בספינה זו, והן יישלחו, כנראה, בדרך אחרת.

תמר - השיגה שא מהירות

"תמר" — אנית המשא של "צים" ש- מהירותה 14 קשר — הוכתרה כאניה הסער- נה המהירה ביותר של "צים" בקו ריטרדם — המבורג — לונדון — חיפה. הפלגה, שנמשכת בדרך כלל 45 ימים, עשתה "תמר" בי- 32 יום בלבד. עובדי "צים" זוקפים הישג זה גם לזכותם של תאום הזמנים ומהלך העבודה התקינה ששררו בזמנים, בהם נפ- רקו והיטענו סחורות.

פירוק אניות בעכו

חברות מפרקי האניות הפועלים בחיפה פנו בזמן האחרון לעיריית עכו בבקשה לאפשר להם לפרק אניות ליד הנמל העתיק בעכו מאחר שהתברר, כי בחוף זה העבודה היא קלה מאד בגלל המים הרדודים שבו. חוף הפריקה בחיפה הוא מלא, ואין בו מקום לפירוק מספר אניות.

הואיל והובטח לעיריית עכו שבפירוק האניות יועסקו גם פועלים מעכו, הסכימה העירייה לחכור שטח מסוים ליד החוף מנכ- סי המדינה ולאפשר לחברות את פירוק האניות בעכו. שלד האניה, תיאודור הר- צל" כבר הובא לגמל עכו ובקרוב יתחילו בפירוק.

ב ח ב ל ה י מ י ל י ש ר א ל

ב א ר כ ז

מדיוני הועד הפועל של החי"ל

בישיבת הועד הפועל שהיתה ב־17.11.53 הוחלט לברך על הפעולות המוצלחות לריאורגניזציה של המגנן ולעודד את העובדים להמשכת המאמצים ליעול העבודה. כן נדונו עניני בית הספר הימי והמוסד להדרכה. בישיבת הועד הפועל מ־3.12.53 הוחלט על השתתפותו של החי"ל בתקציב בית הספר הימי במב"נהו החדש ועל בירור ההצעה להקמת הפנימיה החדשה של בית הספר בעכו כמפעל עצמאי של החי"ל. כן אושר תקציבו של המוסד המרכזי להדרכה ימית בסך 70.000 ל"י לשנת התקציב 1954.

פגישות

ב־19.11.53 היתה פגישה נוספת בין ה' מ.ג. מרקס מאפריקה הדרומית לבין ה"ה מ. זיליסט, י. שריר וד"ר צ. ברנדר בענין מפעל הפנימיה החדשה של בית הספר הימי בעכו.

ארגון והסברה

נתקבל חזר ממרכז הקואופרציה למלאכה, חרושת ושרותים שונים — ברית פקוח בע"מ, בחתימתו של י. רטוב, הפונה בקריאה לכל הקואופרטיבים בארץ להצטרף לשרות החי"ל. כן נתקבל חזר מתנועת המושבים והארגונים בחתימתו של י. קורן הקורא לתת יד לחי"ל. גם מזכירות הקבוץ המאוחד ומזכירות איחוד הקבוצות והקבוצים הוציאו חוזרים דומים לישוביהם.

אגוד סוכני המכס והתחבורה בחיפה הוציאו חזר מיוחד לכל חבריו להקפיד על הדבקת תלוש הסחר של החבל הימי לישראל על טפסי מכס, יבאו, יצאו וכ"י בגמל חיפה.

הנהלת "שהם" נאותה לפניתו של החי"ל והנהיגה את תלוש הנוסע בסך 250 פר' שיודבק על כל כרטיסי הנסיעה של אניוח "שהם", החל מ־1.12.53.

הרצאות ופגישות עם ועדי העובדים התקיימו בהשתתפותו של ד"ר צ. ברנדר במקומות אלה: כפר הנוער בן שמן, בית החולים בתל-השומר (ליטווינסקי), ועד העובדים היציבים של "סולל בונה" ועוד.

החברת החי"ל

יצאה חוברת נאה, החבל הימי לישראל בפעולותיו", המכילה סקירה מפורטת על פעולותיו ומפעליו של החי"ל בשנה האחרונה. החוברת, הכוללת 8 עמודים ומלווה תמונות, תופץ בין עסקניו ופעליו של החי"ל.

דגלים

הופיע בהוצאת החבל הימי לישראל הספר "דגלים" לרב החובל זאב הים. הספר נאה בחיצוניותו וינעים ללמוד ולקריאה. מכיל 136 עמוד בצרוף טבלאות צבעוניות רבות על דגלי כל מדינות העולם. פרק מיוחד מוקדש לדגלי מדינת ישראל, כתב דברי הקדמה א. חושי.

במוסד המרכזי להדרכה ימית

ב־15.11.53 היתה פגישת מורים לימאות בהשתתפותם של המפקח על החנוך הגופני י. אברמוביץ וי. פרישמן לבירור דרכי ההוראה בימאות בבתי הספר.

— פגישה עם ראשי "צופי ים" ה"ה ד"ר י. שפירא מחיפה י.מ. נחמה מתל-אביב התקיימה במשרדי החי"ל, בה נידונו הדרכים לשונוף פעולה בין החי"ל לבין "צופי ים".

— ב־19 לנובמבר היתה ישיבה לוועדת בתי הספר בראשותו של א. בר-אוריין, יו"ר הוועדה. נידונה הרחבת הפעולה בבתי הספר.

— ועדת האגודות בראשותו של ב. פלדנקרייט, התכנסה לישיבתה ב־19 בנובמבר לשם דיון על תקציבו של המוסד לשנת 1954.

קורס לנביגציה ואיתות

ב־24 בנובמבר נפתח הקורס לנביגציה ואיתות בשביל כל חברי האגודות בדרגה א'. הלומדים יתקיימו אחת לשבוע בהדרכת בעלי מקצוע וימשכו 6 חודשים עד לפתיחת מחנות הקיץ.

פגישות מורים ומדריכים

היו ב־25.11.53 בבית הימאים בתל-אביב וב־30 בנובמבר בבית יורדי הים בחיפה בהשתתפותו של המפקח י. אברמוביץ. נידונו שאלות תיאום ההדרכה העיונית והמעשית לתלמידים הלומדים ימאות בבתי הספר.

ב־3.12.53 היתה ישיבת הועד הפועל של המוסד בראשותו של ה"י"ר י. שריר. הוחלט לאשר את תקציבו של המוסד לשנת 1954 בסך 70.000 ל"י ולהעבירו לאישור סופי למרכז החי"ל.

יום עיון של המורים לימאות

ב־7 בדצמבר נערך בבית הימאים בתל-אביב יום עיון למורי הימאות בבתי הספר. הרצה רב החיבל זאב הים על תורת הדגלים, מ. ריבלין על בעיות הספנות העברית וי. פרישמן על ענינים פדגוגיים. כן נידונו בעיות ארגון.

חלוקת הפרסים של שו"ט הערים

ב־13.11.53 נערך בבית הימיה של "הפועל" בתל-אביב טקס חלוקת הפרסים למנצחים בשיוט הערים העשירי של "הפועל", ע"ש ז. חייקין ז"ל. פתח י. פוקס, ברכו א. אלפרט בשם מ.פ. תל-אביב. ד"ר צ. ברנדר בשם מרכז החי"ל וא. בן-צבי בשם מרכז "הפועל".

סקירת פעולות הימאות והשחיה בבתי-ים

משרד החנוך והתרבות, הפיקוח על החנוך הגופני, בחתימתו של המפקח י. אברמוביץ, פרסם בימים אלה סקירה מפורטת על הפעולות הנ"ל בשנת תשי"ג תוך הדגשה על חלקו המכריע של החי"ל בממון וארגון הפעולה. הסקירה מסתיימת במלים אלה: "יש להמשיך בשיתוף הפעולה עם החבל הימי לישראל בשטח לימוד השחיה והפעולה הימית. העזרה הכספית של החי"ל היתה ניכרת מאד ובלעדיה לא תתכן הפעולה הימית בכלל וגם לימוד השחיה היה מצטמצם בהיקפו. במידה שמשרד החינוך יהיה מוכן להגדיל את הקצבתו לפעולות הנ"ל תבוא הגדלה בתמיכת החי"ל.

בסניף תל-אביב

נשף חנוכה

ב־8 בדצמבר נערכה בבית הימאים מסיבת חנוכה נאה. באולם המקושט הסב קהל רב אל שולחנות ערוכים. פתח את המסיבה עו"ד מ. בדולח, יו"ר סניף החי"ל בתל-אביב בהצביעו על הפעולות המבורכות של החי"ל בכל שטחי העבודה הימית. לאחר הכיבוד בוצעה תכנית אמנותית עשירה בהשתתפות יהודה ארן והזמרת א. זילטן. הקהל בלה בנעימים עד אחרי הצות. ב־15 בדצמבר נערכה ישיבת מועצת הסניף ודנה על כנוס האספה הכללית, צרוף עסקנים נוספים, הרחבת הפעולה הארגונית והכספית ועוד.

בסניף חיפה

במועדון הימי והכלכלי של החי"ל

ב־13 בנובמבר נפתחה בבית יורדי הים העונה החמישית של המועדון. מ. פומרנק, יו"ר סניף החי"ל בחיפה, ציין בדבריו הפתיחה את הצורך בקיום הבמה הזאת ומסר את רשות הדיבור ל.מ. הינדס, יו"ר המועדון. היו"ר העריך את ערכה של הבמה, קידם

חברה קבלנית לבנין צבי סבירסקי ושות' בע"מ

**בנין בתים משותפים
ברמת-גן, כגבעתיים והסביבה**

המשרד: רמת-גן — רחוב ארלוזורוב 10 פנת המעגל

אהרו רוזנפרד

סוכן אגרות
עומד לשרות הקהל המסחרי בכל עניני
הובלה ימית

חיפה — ת.ד. 74 — טלפון 4241/2

סניפים:

תל-אביב-יפו — טלפון 66879, ת.ד. 305

ירושלים — טלפון 3451, ת.ד. 1357

למד גבריאל תלם בניו-יורק

מעסקניו הותיקים של החי"ל

באפריקה הדרומית

לכלולות בתו חוה עם בת"ל

מזל טוב ואיחולים לבבאים

בית החבל הימני לישראל

(סוף מעמוד 22)

בברכה את המרצה, דוד הכהן ואיחל לו הצלחה בתפקידו החדש.
דוד הכהן הרצה על "יחסינו הכלכליים עם יבשת אסיה". מ. לורנץ
הודה למרצה.

במסיבה השניה הרצה סגן שר המסחר והתעשייה ז. סוזאייב.
— נשא החי"ל יתקיים ב-28 בדצמבר במלון "ציון".

בסניפי החי"ל בחו"ל

באפריקה הדרומית

בקייפטאון —

נתקבלה ידיעה מקייפטאון כי ב-2 בנובמבר יצא משלוח של
4000 טפסים של הספר "מבחר ספורי ים" לי. פרישמן וא. תלמי,
שהודפס באפריקה, לישראל.

האסיפה הכללית השנתית של סניף החי"ל בקייפטאון התכנסה
ב-28 בנובמבר. פרטים יבואו.

נוסד סניף החי"ל בקרוגרסדורף

באסיפה גדולה שהיתה בקרוגרסדורף בהשתתפותם של ה"ה
מ. ציון, סגן יו"ר הוועד המרכזי של החי"ל באפריקה הדרומית
וב. סטולסון, חבר הוועד, שניהם מיוהנסבורג, נוסד סניף החי"ל
במקום.

א. טננבוים, יו"ר המוסדות היהודיים המאוחדים, ישב ראש
באסיפה. נבחר ועד הסניף בהרכב ה"ה מוריס ברמן — יו"ר
והחברים מ. כהן, ה. שולמן, ש. הורביץ וא. סרנק.
בשווייצריה

ב-12 בנובמבר נערכה בברן מטעם האגודה הנוצרית-יהודית
לשתוף פעולה, הרצאתו של ש. טולקובסקי, ציר ישראל בשווייצריה
ולשעבר יו"ר החי"ל, על הנושא: "ישראל והיום", ימאת עברית
משך שלושת אלפים שנה.

בנק הפועלים בע"מ

נוסד בשנת 1921
ת-ל-א-כ-ב

משרד
רח' אלנבי 126

המשרד הראשי
רח' מונטיפיורי 21

סבירים

צפון ת"א, יפו, קרית-שלום, חולון, בת-ים,
בית-דגון, רמלה, לוד, באר-שבע

כל עסקי בנק בתנאים נוחים
קשרים בנקאיים ענפים בחו"ל

העברות וגובינא בכל חלקי הארץ
באמצעות הסניפים וקופות המלוה
של העובדים שברחבי הארץ

"תבל" חבר נסיעות בע"מ

תל-אכ"ב, רח' לילינבלום 42 - טלפון 67551

כרטיסי נסיעה לאירונים, אניות
ורכבות לכל חלקי התבל

50

שנות נסיון
ומסורת בנקאית

בנק לאומי לישראל
בע"מ

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיבית להספקה של
העובדים העברים בארץ-ישראל
בע"מ

ת-ל-א-כ-ב
ח-י-ה
י-רו-ש-ל-י-ם

המוסד המרכזי להספקה של
התנועה הקואופרטיבית בישראל

כל אלה
לאזרח
בהסנה
יבאמ

ההסנה

חברת הבינוח הגדולה בישראל
המשרד הראשי:
תל-אכ"ב רח' לילינבלום 44

למשפחת ד"ר נוסבאום

במותו ללא עת של

הד"ר ג'יינהולד נוסבאום

מעסקניו הותיקים של החבל הימי לישראל

ת-נ-ח-ו-מ-י-ן

מרכז החבל הימי לישראל